«ТІЛДЕРДІ ДАМЫТУ» КАФЕДРАСЫНЫҢ ҚҰРАМЫ

АПЕТОВА Сауле Канлибаевана
Білім беруді дамыту ортылығы «Тілдерді дамыту» кафедрасының меңгерушісі, магистр, педагог-шебер

Апетова Сауле Канлибаевна 2016 жылы орталықта әдіскер болып бастап педагогтерге әдістемелік көмек беру жұмыстарымен айналысуда. Тиісті деңгейдегі оқу-әдістемелік кеңес мақұлдаған әзірленген әдістемелік құралдардың, ұсынымдардың, оқу-әдістемелік кешендердің авторы. Республикалық оқулықтар мен оқу-әдістемелік кешендерді бағалау бойынша сарапшы. Оқу-ағарту министрлігі тарапындан құралған педагогтарды аттестаттау комиссиясының сарапшы құрамының мүшесі. Республикалық және халықаралық деңгейдегі мадақтамалары бар. TOEFL ITP - 587 балл, CEPT /Cambridge English Placement Test/ C1 сертификаттарына ие.

ЖАҢА БАСТАМА

Түркістан облысы білім беруді дамыту орталығының көптен күткен педагогтарға арналған облыстық әдістемелік, танымдық, мәдени-рухани журналы өмірге келді. Журналдың атауы «Филолог». Журналды орталықтың «Тілдерді дамыту» кафедрасы жүргізеді.

Филология (гр. *philologia* сөзге құмарлық, «любовь к слову, любословие») — жазба ескерткіштерді тілдік және стилистикалық жағынан талдау арқылы адамзаттың рухани мәдениетін зерттейтін тіл білімі, әдебиеттану, мәтінтану, деректеметану, палеография тағы басқа гуманитарлық пәндердің жиынтығы. Ал, филолог – ғылыми еңбектерге, мәтінді шолу мен қалпына келтіру, және зерттеу бойынша жұмыс істейтін маман.

Журналымыздың атауы да тегін емес. Бұл, облыс филологтарының арасында серпіліс жасау, педагогтардың тәжірибесімен бөлісу. Журнал тіл мамандарына, ғалымдарға, арнаулы сала мамандарына, жоғары оқу орындарының филология факультеттерінің студенттеріне, мектептегі тіл пәндерінің жүргізілуін қызықтыратын көпшілік қауымға арналады.

Журналда «Кафедра тынысы», «Озық тәжірибе – ортақ әдіс» «Теңізден тамшы», «Өлең – сөздің патшасы, сөз сарасы», «Білім жаршысы» атты айдарлары қарастырылған. Мұнда, «Тілдерді дамыту» кафедрасының өткізілген іс-шараларымен бөлісіп, алдағы жоспарларымен хабарландырулар болып отырады. Облыс педагогтерінің ҚМЖ үлгілері, түрлі байқау жеңімпаздарының жұмыстары, ақын педагогтердің жыр-өлеңдері жарияланады. Бұл, біздің ауыл, қалалардағы білім ұйымдарында қызмет жасайтын мұғалімдеріміз үшін таптырмас құнды құрал болатынына сенімдімін!

ЖАҢА БАСТАМА ҚҰТТЫ БОЛСЫН!

АБЛАЕВА Ақмарал Еламанқызы
Білім беруді дамыту ортылығы «Тілдерді дамыту» кафедрасының қазақ тілі мен әдебиеті пәні әдіскері, педагог-шебер

Аблаева Ақмарал Еламанқызы 2016 жылдың қазан айынан орталықтың қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің әдіскері қызметін атқарып келеді. Әдіскер қызметінің стратегиялық мақсаттары мен жаңаша білім беру құндылықтарын басшылыққа алып жас мамандарға әдістемелік көмек көрсетуді өзінің ең басты парызы деп санайды.

Білім беруді дамыту орталығында облыстық сараптамалық кеңес хатшысы. Бірнеше әдістемелік құрал, жинақ, нұсқаулықтардың авторы.

БОПИЕВА Гульнара Турганбаевна
Білім беруді дамыту ортылығы «Тілдерді дамыту» кафедрасының орыс тілі мен әдебиеті пәні әдіскері, педагогика ғылымдарының магистрі, педагог-шебер

Бопиева Гульнара Турганбаевна 2016 жылдан бастап орталықта жұмыс атқаруда және әдіскер ретінде осы жұмыс негіздемесіне сай жоғары деңгейде әдістемелік көмектер, облыстық, аудандық семинарлар, шығармашылық ізденістерден тұратын семинар-тренингтер ұйымдастырып, жұмыс жасауда.

«Кәсіподаққа еңбегі сіңген қызметкер» төсбелгісімен, ҚР оқу-ағарту министрінің құрмет грамоталары, Ресей федерациясының БжҒМ алғыс хаты марапаттары бар.

Бірнеше Авторлық бағдарлама, әдістемелік құралдардың, ұсынымдардың, оқу-әдістемелік кешендердің авторы.

АЛИАКБАРОВА Шахноза Бабажановна
Білім беруді дамыту ортылығы «Тілдерді дамыту» кафедрасының өзбек тілі мен әдебиеті пәні әдіскері, педагог-шебер

Алиакбарова Шахноза Бабажновна 2018 жылдан бері өзбек тілі мен әдебиеті пәні әдіскері болып қызмет жасауда. 5-8 сыныптардың «Өзбек тілі», «Өзбек әдебиеті» оқулықтары авторы. Республикалық оқулықтар мен оқу әдістемелік кешеңдерін бағалау бойынша сарапшы. «Өрлеу» БАҰО» АҚ Түркістан облысы және Шымкент қаласы бойынша кәсіби даму институты» филиалы тарапынан дайындалған білім беру бағдарламасының сарапшысы. «Ж.Ташенов атындағы университет» ЖШС-нің «6В01704-Өзбек тілі мен әдебиеті мұғалімдерін даярлау» білім беру бағдарламасының құрастырушысы. Қазақстан халықтары ассамблеясының «Достық» медалі иегері. Алматы облыстық білім басқармасы жанынан құрылған оқушылар үшін ҰБТ тесттерін құрастырушы.

ЖАЛЫНМЫН МЕН, КЕЛМЕ ЖАҚЫН, ЖАНАРСЫҢ...

АБЛАЕВА Акмарал Еламановна

Түркістан облысы білім беруді дамыту орталығының «Тілдерді дамыту» кафедрасының қазақ тілі мен әдебиеті пәні әдіскері

«Өзі – күн, өзі – от, өзі – жалын» Мағжандай сыршыл ақындар қазақ поэзиясында қайталанбас даралығымен, ұранға айналған жыр шумақтарымен, рухты өлең жолдарымен кімге болса да үлгі. Көзінде оты бар Мағжанның қазақ әдебиетінің төрінен, көш басынан аларлық айтулы орны бар.

Мағжан – жыр пайғамбары. «Мен өлмеймін, менікі де өлмейді...» деп көзі тірісінде-ақ өз мұраларының өшпейтіндігін, өлеңдері жыл өткен сайын халық құлағында мәңгілік сақталатынын, жыр сүйер қауымның жүрегінде жатталатынын айнытпай білген жан. Жалынды жырлары, рухты үні, өшпес шығармалары әлі күнге дейін паркын жоймастан, том-том кітап болып жарық көруде. Әлі де ең сұранысқа ие ақиық ақындар биігінен түскен жоқ. Мағжан, ең біріншіден, туған халқын, туған жерін жан-тәнімен сүйе білген ақын. Өлеңдерінің басым бөлігі Отанына, еліне, алтын бесік – құт мекеніне арналған. Мағжан ақынның қандай шығармасын оқысақ та, біз оның жүрек жылуын, махаббатын сезінеміз. Өткір тілді өлең сөзінің күші мен қуатын жақсы түсінген. Туған тілінің қасиетті құндылығын, керемет нақыштылығын, сөздік қорының қисапсыз байлығы туралы білгісі келген жанға Мағжан поэзиясы таптырмас өлең мектебі, қараңғы түнде адастырмас Темірқазықтай.

Мағжан – махаббат лирикасының хас шебері. Мағжан үшін «Махаббат – ол бір тәтті у». Ақын жүректің күйін шерте біледі, оның жүрегінен жас пен қаны аралас шыққан тәтті сөздері өзгенің жүрегіне тәтті у себеді. Мағжанның тілге жеңіл, жүрекке жылы тиетін, үлбіреген нәзік әуезі қазақтың бұрынғы ақындарында болған емес. «Махаббат не?», «Жас сұлуға», «Сүйгенім анық», «Төгілген шашы», «Сүй, жан сәулем», «Жұлдызды –жүзік, Айды –алқа ғып берейін» секілді өлеңдерінде махаббаттың құны һлшеусіз көрінеді. Мағжан не жазса да көркем, сырлы, сәнді жазады.Оның махаббат лирикасында жазылған өлеңдері құлаққа жағымды, жүрекке жақын, жеңіл тиеді. Ол махаббатты жырлағанда, тәңірдің ерекше сыйындай қадір тұтады. Махаббатты жаңа бағытта, жаңа мазмұнда жырлайды, әуезді үн, сиқыр сөзбен безендіре түседі. Саналы жүректен шыққан лапылдап тұрған сезімін, жандырып жіберердей лебін, ынтыға үзіліп тұрған махаббатын аса шабытпен жырлайды. Мағжанның түсінігінше, махаббатты жырламаған ақын — шынайы ақын емес, ал «сүйе білмеген жүрек — қуыс кеуде». Көңіл сәулесін ашатын, лаулаған жалынды басатын, жалғыздықта зарыққанда ем болатын да махаббат. Ақынның махаббат тақырыбында жазған кез келген өлеңдерін оқып қаныққан адамның жан дүниемсі ғажайып бір күйге бөленіп, нағыз нәзік лиризмнің сиқырын сезінері анық.

Алаштың алдаспан ақыны Мағжанның поэзиясы — өлмес-өшпес мәңгіліктің жыры. Оның қайталанбас қолтаңбасы, поэзия әлеміне салған дара жолы, өлең өлкесіне қалдырған ізінің өзіндік, айрықша екені даусыз. Сөз қадірін, ақынның қасиетін халқы барда, жалынды ақынның аты да, заты да, шығармалары да өлмек емес.

РОЛЬ ИННОВАЦИЙ В СОВРЕМЕННОЙ СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ КАЗАХСТАНА

БОПИЕВА Гульнара Турганбаевна
методист русского языка и литературы КГУ «Центр развития образования»
Управления развития человеческого потенциала Туркестанской области

Почти век назад известный французский политик и экономист Ж.А. Кондорсе сказал: «Образование не должно оставлять человека в момент окончания школы, оно должно охватить все возрасты»[3, с.174]. Это замечание, без сомнения, справедливо и для современного образования. Внедрение системно-деятельностного подхода и многочисленных инноваций в учебный процесс ориентирует нас на то, что человек на начальной ступени образования изучает и усваивает элементарные (впоследствии усложняющиеся с повышением образовательной ступени) способы получения новых знаний. По сути, получая алгоритмы дальнейшей успешной деятельности в любой области, так как непрерывный образовательный процесс не останавливается после завершения школы и вуза, а лишь переходит в область саморазвития. Вместе с тем необходимость саморазвития определяет, насколько специалист сможет оптимизировать свой труд, увеличить его эффективность со снижением затрат. А эффективный специалист необходим для развития Туркестана, так как несет процветание государству. Таким образом, перед современными теоретиками педагогики встает вопрос: как обеспечить мотивацию к процессу обучения у школьников, как развить необходимые навыки самообучения, поиска и переработки информации, какими способами повысить эффективность обучения? Ответ очевиден: решение этих вопросов лежит в области активного внедрения инноваций в педагогический процесс.

Опираясь на изложенные выше рассуждения, необходимо учитывать, что инновации без опоры на традиционные, проверенные временем методы и формы обучения, педагогические идеи классиков дидактики утрачивают свою эффективность. Другими словами, образование было всегда и в современности должно опираться на традиции, опыт поколений, национальное самосознание, но в то же время включать необходимые в условиях современного мира новаторские элементы. Следует всегда помнить об историческом развитии Туркестана, о том, что наша Родина нуждается в личностях, духовно развитых, помнящих свою историю и не допускающих нарушения традиций. Это позволит воспитать конкурентоспособную личность, знакомую с современными технологиями, нравственные основы которой заложены традициями и обычаями предков. Это гармония, к которой, на наш взгляд, должна стремиться образовательная система сегодня.

Согласно К.Ф. Вольфу, «инновация - … преобразование старого в новое» [1, с.113]. Человек, имеющий способность к непрерывному интеллектуальному познанию, обладает не только способностью познавать окружающий мир, но и постоянно расширять свою область познания. Инновации в образовании не в силах изменить процессы высшей нервной деятельности, они лишь дают человеку возможность генерировать новое знание. Педагог в инновационной системе образования выступает не передатчиком знаний и даже не тьютором, сопровождающим обучающегося, а скорее проектировщиком [4]. Именно от его способности видеть цель всего процесса обучения, уметь ставить соответствующие задачи, становящиеся целями освоения отдельных модулей (блоков, уровней), и умения подбирать для реализации этой цели соответствующие инструменты (методы и

приемы) и зависит то, насколько качественным получится обучение.

В области педагогического процесса инновации могут затрагивать все аспекты деятельности образовательной организации. От приведения процесса обучения в соответствие новым целям, установленным ГОСО, до обновления содержания обучения и всего спектра форм, методов и технологий организации образовательного процесса. Ключевая тенденция внедрения инноваций в образовании – всеобщая информатизация общества. Современный мир немыслим без вычислительной техники. Компьютеры используются на всех производствах, во многих профессиях без знания информационных технологий невозможно добиться карьерного роста; выпускник школы, незнакомый с новыми компьютерными технологиями, оказывается неконкурентоспособным. Поэтому задачей школы должно становиться формирование такой личности, которая будет успешной в новом мире.

Внедрение компьютерного обучения совершенно не подразумевает отказа от традиций и следования исключительно требованиям прогресса. Ведь Интернет, например, значительно расширяет возможности по изучению тех ресурсов, которые раньше были недоступны. Облачные технологии позволяют не только хранить нужные файлы, но и существенно обогатить потенциал передачи передового педагогического опыта. Обмен опытом происходит не только в рамках, ограниченных территориально, но и по всему государству и даже миру. А ведь именно эта трансляция опыта важна для профессионального развития педагогов, которые так же, как и выпускники, работают в рамках системно-деятельностного подхода и «учатся учиться». Развитие информационных технологий позволяет переносить уроки в формат веб-страниц, когда любой ребенок в онлайн-режиме имеет доступ ко всем материалам урока, интерактивным заданиям, дополнительным сведениям для расширения кругозора и многому другому [2, с.9].

Конечно, инновации в образовании не ограничиваются только информационными технологиями. Это и проектное обучение, и дифференцированное, и развитие критического мышления, и модульные технологии. И это далеко не полный список инструментов, которые может использовать учитель, чтобы его проектирование будущего выпускника достигло своей цели. Новейшие формы и методы проведения уроков (скрайбинг, квест, интеллект-карты, сторителлинг и др.) уже своим применением создают мотивацию к обучению, когда школьники видят, что их учитель – не «из прошлого», а «из будущего». И кроме того способствуют обучению в том формате, который легче воспринимается учащимися – современными детьми. Безусловно, увлекаясь компьютерными технологиями, необходимо помнить о том, что тысячелетняя культура государства не должна оставаться без внимания. Становящаяся сегодня модной этнопедагогика, если отбросить весь популизм, - это бездонный кладезь знаний о культуре и традициях родного народа. И все это богатство можно передавать посредством современных образовательных технологий.

Итак, инновационное образование – это система, которая не только развивает, но и сама развивается. Когда приходит осмысление такой роли образования, тогда и осознается историческая миссия образования: сохранение целостности культуры и народа, национального самосознания, общности старшего и младшего поколения. Образование должно нести развитие каждой личности и общества в целом. Какими же способами это будет реализовываться, будет ли это традиционная система или инновационная, не так важно. Главное состоит в том, чтобы происходило развитие, повышение качества обучения, формирование новой конкурентоспособной личности, которая сможет защитить и привести к процветанию свое государство.

БІЛІМ САПАСЫН АРТТЫРУДА ҚАЛЫПТАСТЫРУШЫ БАҒАЛАУДЫҢ РӨЛІ

АЛИАКБАРОВА Шахноза Бабажановна
Білім беруді дамыту ортылығы «Тілдерді дамыту» кафедрасының өзбек тілі мен әдебиеті пәні әдіскері, педагог-шебер

«Білім-біліктілікке жеткізер баспалдақ, ал біліктілік сол білімді іске асыра білу дағдысы»
А.Байтұрсынұлы

Қазіргі қоғамның өзекті мәселелерінің бірі – әлеуметтік, экономикалық өзгермелі жағдайларда өмір сүруге дайын болып қана қоймай, сонымен қатар оны жүзеге асыруға, жақсартуға игі ықпал ететін жеке тұлғаны қалыптастыру. Мұндай тұлғаға қойылатын бірінші кезектегі нақты талаптар – шығармашылық, белсенділік, жауаптылық, терең білімділік, кәсіби сауаттылық. Бұл талаптарды жүзеге асыру үшін оқушы білімін бағалауда мүлдем жаңа бағытта жұмыс істеу қажеттілігі туындайды. Осы қажеттілікті шешу жолдарының бірден-бір жолы – оқушы білімін критериалды бағалау жүйесі бойынша сараптау.

Критериалды бағалау кезінде оқушылардың үлгерімі алдын-ала белгіленген критерийлердің нақты жиынтығының көмегімен өлшенеді. Нормаға негізделген бағалау кезінде оқушылардың үлгерімі олардың сыныптастарының үлгерімімен салыстырылып қойылады.

Қалыптастырушы бағалау – оқыту үшін бағалау, жиынтық бағалау – оқытуды бағалау болып табылады. Қалыптастырушы бағалау – бұл білім алушылардың оқудың қандай сатысында тұрғанын, қандай бағытта даму керек және қажетті деңгейге қалай жету керек екендігін анықтау үшін оқушылар мен мұғалімдердің қолданатын мәліметтерді іздеу мен түсіндіру үрдісі. Жалпы қалыптастырушы бағалау сабақ – жүйесінде жеке қарастырылмайтын, сабақпен қатар жүретін үрдіс. Қалыптастырушы бағалаудың (оқыту үшін бағалау) маңызы – білім беруді, әдістерді және осы мүмкіндіктерді іске асыру түрлерін жақсарту; мақсаты – оқытудың қиындықтарын анықтау, оқыту бағдарламасының мазмұнын және білім беру стилін білу, болжау мен сұрыптау, жетістікке жеткендігін көрсететін кері байланыс.

Қалыптастырушы бағалау мұғалімге жиі-жиі нұсқаулықты түзетуге мүмкіндік беретін түрлі шағын бағалау ретінде анықталуы мүмкін. Бұл үздіксіз бағалау мұғалімдерге оқу мақсаттарына жетуге көмектесу үшін әр түрлі оқыту стратегияларын пайдалануға мүмкіндік береді. Бұл бағалау нақты мақсаттарға жетуді бағалауға арналған. Олар оқушыларға өздері меңгерген дағдыларды, сондай-ақ олармен күресетін дағдыларды терең түсінуге мүмкіндік береді.

Кез келген сыныпта қолдануға болатын формативті бағалаудың түрлері бар: көптеген танымал сауалдарға тікелей сауалнама, оқу/жауап журналдары, графикалық ұйымдастырушылар, ақыл-ой жұбы және төрт бұрыш... Әрбір жағдай бірегей. Мұғалімдер өздерінің оқушыларына және оқу ісіне барынша қолайлы болатын қалыптастырушы бағалау түрлерін жасауға және пайдалануға тиіс.

Мұғалімдер қалыптастырушы бағалаудан алынған деректерді тұтас топтық және жеке нұсқаулар үшін нұсқаулық өзгерістерге көшіруге мүмкіндік алады. Оқушылар қалыптастырушы бағалаудың

құндылығын біледі, себебі олар әрқашан қай жерде тұратынын, өздерінің күшті және әлсіз жақтары туралы көбірек біледі.

Қалыптастырушы бағалауды жасау және нәтижелерді пайдалану оңай. Бұдан басқа, олар тек қана аяқтау үшін шектеулі уақытты талап етеді. Сондай-ақ, оқушыларға арналған дараланған мақсаттарды белгілеуге және күнделікті негізде прогресті бақылауға көмектеседі. Қалыптастырушы бағалаудың ең қолайлы құрамдас бөліктерінің бірі – қалыптастырушы бағалаудың бірыңғай стилі жоқ. Оның орнына жүздеген форматтағы бағалаудың әр түрлі түрлері бар. Әр мұғалім әлеуетті қалыптастырушы бағалаудың терең репертуарын жасай алады. Сонымен қатар, мұғалімдер оқушылардың қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін қалыптастырушы бағалауды бейімдей және өзгерте алады. Формативті бағалаудың ең жақсы түрі - қызығушылықпен қаралады, оқушылардың күшті жақындарымен үйлеседі және қосымша нұсқаулар немесе көмек қажет жерлерді анықтайды.

Жиынтық және қалыптастырушы бағалаудың арасындағы айырмашылық бұл ақпараттың алынуына негіз болған бағалау түріне емес, бағалау барысында алынған бұл ақпараттың қызметіне (не үшін қолданылатынына) негізделеді.

Оқушылардың оқуын бағалау үшін жиынтық бағалауды ғана қолданатын мұғалімдер өздерінің оқушыларына кедергі жасайды. Жиынтық бағалау ұзақ уақыт бойы оқуды бағалауға арналған. Ал қалыптастырушы бағалау тұрақты және жиі күнделікті негізде оқытуды өлшейді. Жиынтық бағалау бұл уақытты ұзақ уақытқа байланысты шектейді.

Жиынтық бағалау құндылықты ұсынады, бірақ бірлесіп немесе қалыптастырушы бағалаумен серіктестікте. Қалыптастырушы бағалау қорытынды жиынтық бағалауға негізделуі керек. Мұның бәрі мұғалімдердің тұтастай бөліктерін бағалауға мүмкіндік береді.

Қалыптастырушы бағалау - мұғалімдер мен оқушылар үшін құндылықты көрсетеді, оқушылардың өтіліп жатқан тақырыптар мен дағдыларды игеруін бағалау үшін қолданады. Ол белгілі бір тақырып өтіліп жатқанда ол бойынша оқушының қате түсінігін және түсінбеген мәселелерін анықтаудың «өзегі» болып табылады»

Мұғалімдер болашақ нұсқаулықты жетілдіру, оқушыларға арналған жеке оқу мақсаттарын дамыту және ұсынылатын сабақтардың сапасы туралы бағалы ақпараттар алу үшін қалыптастырушы бағалауды әзірлей және қолдана алады.

Бағалау түрлерін осылайша пайдалану мұғалім жұмысын одан әрі жетілдіре түсетіні анық. Оқушыларды мақтау, қолдау көрсету, мадақтау, жылылық таныту, ынталандыру, қызықтыру формативті бағалаудың түрлері болып табылады. Осы кездерде «Керемет!», «Жарайсың !», «Жақсы! », «Сенің қызығушылығың өте жақсы», «Сен ынтамен тыңдай аласың», «Сенің ойың өте жүйірік» тағы сол сияқты формативті тіркестерді қолдану оқушының сабақтағы әрбір жұмысын бағалауға көмектеседі.

Қорыта келе, бағалау жүйесінің мүмкіндіктеріне тоқталатын болсам, оқу үрдісінің әрбір кезеңінде оқушының дайындық деңгейін анықтау; оқу бағдарламасына сәйкес оқытудың мақсаты мен нәтижелерінің жетістіктерін оқушылардың өздерінің талдауы; оқу бағдарламасын меңгерудегі олқылықтарды жою үшін оқушыларды ынталандыру; оқу бағдарламасының тиімділігін бақылау; оқу үрдісін ұйымдастырудың және оқу материалын меңгерудің ерекшеліктерін анықтау үшін мұғалім, оқушы және ата-ана арасында кері байланысты қамтамасыз етуі үшін қалыптастырушы бағалаудың маңызы зор.

А.КЕМЕЛБАЕВА «ШАШТЫ» ӘҢГІМЕСІНІҢ КОМПОЗИЦИЯСЫ

ҚАЛДЫБАЕВА Қамажай Жаңабекқызы
Түркістан қаласы Ө.Жәнібеков атындағы №27 IT мектеп-лицейінің қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі

Қысқа мерзімді жоспар

Бөлім:	**3-бөлім: Парасат пайымы**
Педагогтің аты-жөні:	**Қ.Қалдыбаева**
Күні:	**26.01.2023**
Сыныбы:	Қатысушылар саны: Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы:	А.Кемелбаева «Шашты» әңгімесінің композициясы
Оқу бағдарламасына сәйкес оқу мақсаты	10.3.1.1 шығарманың тарихи және көркемдік құндылығын анықтап, бағалау; 10.2.1.1 әдеби шығарманың композициялық ерекшеліктерін талдау
Сабақтың мақсаты:	***<u>Барлық оқушылар үшін:</u>*** шығарманың тарихи және көркемдік құндылығын анықтап, бағалайды ***<u>Көпшілік оқушылар үшін:</u>*** әдеби шығарманың композициялық ерекшеліктерін талдайды.
Құндылықтарға баулу:	«Мәңгілік ел» жалпыұлттық идеясы бойынша «Жалпыға бірдей еңбек қоғамы» құндылығына баулу. Бұл арқылы оқушыларда шығармашылық және сын тұрғысынан ойлауы, функционалдық сауаттылығы, қарым-қатынас жасау қабілеті мен жауапкершілігі артады. Сонымен қатар өмір бойы оқуға, еңбеу етуге, Қазақстандық патриотизм және азаматтық жауапкершілікке деген дағдысы қалыптасады.

Сабақтың барысы:

Сабақ кезеңі/Уақыты	Педагогтің іс-әрекеті	Оқушының іс-әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы Қызығу шылықты ояту. 7 мин.	**(Ұ). Ұйымдастыру кезеңі:** 1. Оқушылармен амандасу, түгендеу. 2. Ынтымақтастық атмосферасын қалыптастыру «Менен тілек» **Мақсаты:** Оқушылар мен жолдаған тілекті оқиды, оқу, мағынаны түсіну дағдыларын дамытуға бағытталады, сондай-ақ барлық оқушылардың қатыстырылуы арқылы сабаққа белсенділігі артады. **Тиімділігі:** Оқушылар менен алған тілектері арқылы мұғаліммен қарым-қатынасы жақындасады, көңіл-күйін көтереді және бауырмалдығын оятады. **Саралау:** Бұл жерде саралаудың **«Жіктеу»** тәсілі көрінеді. Оқушылардың оқуға деген қызығушылығын арттыру мақсатында мүмкіндігінше оларға таңдау еркіндігі беріледі. **Топқа біріктіру: “Flippity”**			Оқулық, жұмыс дәптерлері ДК экраны

Жаңа сабаққа кіріспе	**1.. (Ұ) «Икс/ нөл»** әдісі арқылы өткен тақырыппен жаңа сабақты байланыстыру мақсатында ой қозғау сұрақтарын ұжымдық талқылау. Бір-біріне сұрақтар қояды. Сыныптастырының пікірін толықтырады. Өз ойымен бөліседі. *Оқушылар сұрақтарға жауап беріп, өзара ұжымдық талқылау жасағаннан кейін мұғалім оқушыларға сабақтың тақырыбы, мақсатымен таныстырады.* *2. Бейнебаян көру* *Бейнебаян негізінде жаңа тақырыптың негізін ашу*	Әңгімеде айтылатын оқиғаның тарихи уақытын кай жылдармен сәйкес келеді? Әңгімеде қандай ру-тайпалар жайлы айтылған?	**Мақсаты:** Жылдам әрі функционалды түрде сыни ойлануды дамыту. **Тиімділігі:** оқушының танымдық дағдысы артады. Сонымен қатар оқушыға сабақтың өмірмен байланысын көрсетеді және сабақтың тақырыбы мен мақсатын анықтауға мүмкіндік береді. **Саралау:** Бұл жерде саралаудың **«Диалог және қолдау көрсету»** тәсілі көрінеді. Дұрыс мағынада жауап беруге бағыттау мақсатында кейбір оқушыларға ашық сұрақтар, ал кейбір көмек қажет ететін оқушыларға жетелеуші сұрақтар қойылады.	**ҚБ:** Өз ойын дұрыс мағынада білдіріп, талқылауға белсенділікпен қатысқан оқушыға «Жарайсың!» деген мадақтау сөзімен ынталандыру.
Сабақтың ортасы Мағынаны ашу. 26 мин. .	**1-тапсырма** **Ұжымдық жұмыс** Шығарма үзінділерінен берілген оқиғаны суреттеп, жалғастырады		***Дескриптор:*** - Әңгімеден алынған үзінділі оқиды. **Жалпы -2 балл**	«Білім қуаты» әдісі
	2-тапсырма **Топтық жұмыс** **I топ «FILA» әдісі** **II топ «SWOT» талдауы** **III топ «Оқиға картасы»**	Әңгімеден алынған үзіндіден Жылқышы ата, Кенжебек, Атажан атты кейіпкерлерге мінездеме береді.	***Дескриптор:*** ***Жалпы - 3 балл.*** - Әңгімеден алынған үзінділі оқиды. - Кейіпкерлерге мінездеме береді.	Оқулық, жұмыс дәптері Топтар бірін бірі бағалайды +/- әдісі
	3-тапсырма ***Жеке жұмыс*** Шығармада кездесетін түркіпендер мен қазақтардың ортақ және ерекшелік белгілерін жинақтап жазады. Әңгімені оқып, оны екі топқа бөлініп талқылайды. Әңгіменің соңын қалай аяқтауға болатыны жайлы өз ойларын айтады.	Тапсырманы орындау барысында оқушының ой-өрісі кеңейіп, қиялдауды үйренеді.	***Дескриптор:*** ***Жалпы - 3 балл*** - Әңгімені оқиды. -Екі топқа бөлініп талқылайды. -Әңгіменің аяқталуының өз нұсқасын ұсынады.	«Білім қуаты» әдісі
Сабақтың соңы Ой толғаныс. Рефлексия 7 мин.	***Сабақты бекіту:*** ***I топ "Кенжебек"*** **- Әңгімеге арқау болған оқиға қай кезеңге сәйкес келеді?** ***- Азат Кенжебек*** ***II топ "Тасқұл қарт"*** **- Осы шығармаға оқиға желісі ұқсас тағы қандай шығарманы білеміз?** ***- Арманы орындалған Тасқұл қарт*** ***III топ "Шашты"***	Әңгіме арқауы болған оқиғада қай кезең суреттеледі? Автор неліктен кейіпкер баланың есімін басында Кенжебек деп атап, соңынан Шашты деп атайды? Осы оқиғаға қатысты қандай	Мұғалім оқушылардың сабаққа қатысқан белсенілігіне қарай 1-10 баллдық жүйе бойынша әр оқушының өзіне тиісті баллын қойып бағалайды. СОнымен қатар, оқушыларды ынталандыру үшін ***«Қошеметтеу» әдісі*** арқылы бағалайды.	«Білім қуаты» әдісі

	- Автор неліктен кейіпкер баланың есімін басында Кенжебек деп атап, соңында Шашты деп атайды? **- *Шашты ұрпағы*** **«Бір ауыз сөз» әдісі.** Мұғалім сабақты қорытындылау мақсатында оқушылардың сабаққа деген көзқарасын, рефлексиясын тыңдайды. ***Мақсаты:*** Оқушы алған білімін саралай білуге дағдыланады. ***Тиімділігі:*** Тақырып бойынша оқушылардың пікірін анықтайды. Жинақталған деректердің құнды болуын қадағалайды. ***Саралау:*** Бұл кезеңде саралаудың ***«Қорытынды»*** тәсілі көрінеді.	мәлімет білесіздер? Осы әңгімеге ұқсас қандай шығармаларды білеміз? **Жеке жұмыс:** Оқушылар бір ауыз сөзбен сабақ туралы өз ойларын түсіндіріп береді. Бір ауыз сөздеріне сабақты бағалайтын келесі сөздерді айтуға болады ұнады, пайдалы, қажет, білдім, үйрендім, қызықтым, ұмтылдым, есте сақтадым, жасай аламын. т.б.		

Саралау. Сіз қандай тәсілмен көбірек қолдау көрсетпексіз? Сіз қабілетті оқушылардың алдына қандай тапсырмалар қоясыз?	Бағалау. Сіз оқушылардың материалды игеру деңгейін қалай тексеруді жоспарлап отырсыз?	Денсаулық және қауіпсіздік техникасын сақтау
«Диалог және қолдау көрсету», «Тапсырма», «Жіктеу». Саралау тапсырмаларды іріктеуді, белгілі бір оқушыдан күтілетін нәтижені, оқушыға жеке қолдау көрсетуде, оқу материалы мен ресурстарды оқушылардың жеке қабілеттерін ескере отырып әзірлеуді қамтиды.	«Мадақтау сөз» әдісі. 1-10 баллдық жүйе бойынша бағаланады.	Денсаулық сақтау технологиялары. Сабақта сергіту жаттығулары мен белсенді жұмыс түрлерін қолданамын. Осы сабақта қолданылатын Қауіпсіздік техникасы ережелерінің тармақтары орындалады.

Жалпы бағалау Сабақтың қандай екі аспектісі жақсы өтті? Оқыту туралы да, сабақ беру туралы да ойланыңыз. 1: 2: Сабақты жақсартуға не жәрдемдесер еді? Оқыту туралы да, сабақ беру туралы да ойланыңыз. 1: 2: Сабақ кезінде, сынып немесе жекелеген оқушылардың жетістіктері/қиыншылықтары туралы мен нені анықтадым? Келесі сабақтарда неге назар аудару керек? 1: 2:

АҒЫЛШЫН ТІЛІ САБАҒЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ СӨЙЛЕУ ДАҒДЫСЫН ДАМЫТУҒА АРНАЛҒАН ТИІМДІ ӘДІСТЕР

СУЛТАНОВА Гульнур Алибековна

Түркістан облысы, Төлеби ауданы, Т.Тоғысбаев жалпы орта мектебінің ағылшын тілі пәні мұғалімі, педагог-зерттеуші

Шет тілін оқытуда сөйлеу дағдысының дұрыс қалыптасуы өте маңызды, өз ойын ағылшынша айту, өзара тілдесу, диалогқа түсу және ситуацияға қатысты жылдам жауап қайтару үлкен еңбекті қажет етеді. Оқушыларды ағылшын ортасына дайындау күрделі әрі ұзақ процестердің бірі болып табылады. Бірақ бұл мәселені шешу әбден мүмкін. Біз , мұғалімдер білім алушыларға қызықты тапсырмалар дайындау арқылы үлкен көмек жасай аламыз.

Өзімнің қолданатын сүйікті тапсырмаларыммен бөлісуді жөн көрдім.

1. «Taboo» – «Тыйым салынған» атты тапсырма. Жасырынған сөзді айтуға тыйым салынады. Pre-Intermediate деңгейіндегі оқушыларға «Appearance and Clothes» тақырыбына байланысты оқушылардың қызығушылығына орай суреттер таңдап, жасырынған сөзді айтпай сипаттау керек. Басқалары сол сипаттаулар арқылы жасырылған адамды табады. Бұл ойынның мақсаты тыңдаушыларды сөйлету. Сипаттағанда жүйе, кезең болу керек. Мысалы , 1. Не көріп тұрсыз? 2. Детальдар –сырт келбеті, шашы, көзінің түсі. 3. Артқы фон –Where is she/he? 4. Жеке ойы- opinion.
Тура осы ойынды граматикалық құрылымға Present Simple/Present Continuous-ке құрастыруға болады. Ережелерін және структурасын және индикатор сөздерді- time markers жасыру арқылы.

2. Describing pictures – суреттерді сипаттау оқушыларды сөйлетудің керемет жолы. Суретті сипаттағанда жай ғана не көріп тұрғанын емес, реттілік, жүйе арқылы сөйлеуді дамыту керек.
1.General description – жалпы сипаттама
2.Details – адамдардың киімі, сезімдері, әрекеттері
3.Background – артқы фон
4.Opinion – оқушының сурет туралы жеке ойы және дәлелі.
Суреттерді сипаттау үшін келесі кестені толтыру оқушының өз ойын жеткізу.

See-көру	Think-ойлау	Wonder-таңдану

5 WHYs – 5 НЕГЕ сұрақтары – сабақтың басында қолдануға болады. Мысалы, Қалай жағдай? – How are you? Деп бастайсыз оқушыдан, ол айтады: Жаман, шаршап тұрмын . Сіз сұрайсыз: Неге шаршап тұрсың?
-Жақсы ұйықтай алмадым.... Осылай неге неге деп 5 рет сұрақ қоя бересіз.
4. 5 Ws –кешегі сабақты тексеру үшін WHO, WHY, WHAT, WHEN, WHICH сұрақтарын әр оқушыны сөйлету үшін қоясыз. Жұптық жұмыс ретінде қолдануға болады.
5. 2 minutes of fame – әр оқушы 2 минут ішінд өзі жайлы тоқтамай сөйлеу қажет. Мысалы, өзін таныстырып болған соң, өзін сипатайтын үш сын есім және өзі туралы бір идиома айту қажет. Сонда сыныпта қанша оқушы болса сонша идиоа болады.
6. Speaking boxes – 15 сұрақ жазып, бетіне қорап қоямыз. Санды таңдап, сұрақтарға жауап береді. Бір минутта қанша сұраққа жауап бере алатынын тексерміз.
7. Mix it – берілген суреттер арқылы Conditionals сөйлем құрайды. Суреттерді пазл ұқсатып жинап, екі бөлікті жинақтап айтады. Мысалы , Біреу маған Айфон әперсе, талып қаламын. Егер ұша алсам, Супермен сияқты ұшар едім. Келесі жолы әр суретке бір белгілі шақпен сөйлем келтіруге болады немесе екі суреті қосып микс жасауға болады.

Қорытындылай келе, жақсы сабақ неден құралады? Жақсы сабақ – 1.passion- құмарлық 2.compassion – мұқтаждық (боль) 3. Expertise-

тәжірибе, білімнен құралады. Біздің мұқтаждығымыз ағылшынша сөйлеу, құмарлығымыз өз жұмысымызды сүю, ал тәжірибе – ол үнемі даму ізденіс. Ендеше дамуды тоқтатпайық әріптестер

.

РАЗВИТИЕ МОТИВАЦИИ К ЧТЕНИЮ СРЕДСТВАМИ ТВОРЧЕСКОГО ПЕРЕОСМЫСЛЕНИЯ ТЕКСТА

Раимбекова Улжан Кеттешкызы
Обладатель республиканского гранта
«Лучший педагог-2019», учитель русского языка и литературы ШГ №7 «Туран»
Г.Жетысай, Туркестанская область

Чтение для современного школьника уже давно стало неактуальным, дети относятся к нему, как к тяжелой обязанности, которую требуется выполнять, даже если не получаешь от этого удовольствия. Привлечь внимание учащегося к книге можно, сделав сам процесс чтения увлекательным, необычным и «современным». Именно поэтому необходимость развития мотивации школьников к чтению стала очевидной.

Чтение – основа образования. Без грамотного вдумчивого чтения невозможно усвоение материалов любого предмета: истории, биологии, географии. Не говоря о высоких результатах по русскому (или родному) языку и литературе. Согласно результатам международного исследования PIRLS («Изучение качества чтения и понимания текста»), которое проводилось в Казахстане в 2016 году, школьники заняли 27 место из 50-ти. Это достаточно высокий результат, но, во-первых, следующее исследование запланировано на апрель 2021 года, а во-вторых, есть к чему стремиться, так как 27 место – далеко не отличный результат.

Проблема на сегодняшний день состоит даже не в том, что дети не испытывают интереса к чтению сколько-нибудь объемных текстов, предпочитая обмен короткими фразами-«месседжами», а в том, что складывая буквы в слова, а слова в предложения, они мало понимают, а часто вообще не могут постигнуть смысл высказывания, проанализировать его, ответить на вопросы по тексту. Эта проблема требует решения, которая, на наш взгляд, состоит в развитии интереса к содержанию текста, формированию осмысленного аналитического чтения. Какими же средствами его можно развивать?

Современные психологи все чаще стали говорить о прокрастинации, особом психическом состоянии, когда человек обязан что-то сделать, но откладывает это «на потом». Это не лень, а попытка дать себе отсрочку в выполнении чего-либо, даже когда от этого выполненного дела зависит очень многое. Мне кажется, что процесс чтения у современных детей – это что-то сродни прокрастинации. Ребенку говорят: «Читай! Это очень важно! Без чтения ты не сможешь хорошо учиться! Читай классическую литературу! Она прекрасна!» И уже это вызывает отторжение: «Я должен это сделать, поэтому не буду!» - такое парадоксальное умозаключение рождается в голове школьника, и он ненавидит чтение, уроки литературы, тексты в любом их проявлении. Именно поэтому главной задачей педагога становится даже не столько преподавание предметного материала, сколько поиск путей, которые заставят ребенка полюбить книгу, искренне и навсегда. Существует множество методических приемов, которые направлены на развитие умения читать, формирование читательской грамотности. Педагоги опираются на них, применяют в своей повседневной деятельности, но также порой интуитивно угадывая, что именно вызовет интерес ребенка к чтению. Чтение должно приносить если не радость, то хотя бы заинтересованность в самом процессе и в его результате.

К тому же сам человек устроен так, что стремится получить максимум информации при

минимуме затрат. Дети не читают, предпочитая смотреть видеоролики, короткие статьи в блогах, а общаются с помощью коротких фраз. Актуальность данной работы обусловлена тем, что современный школьник нуждается в визуализации информации, ее сжатом, кратком, но ёмком представлении. Человек мыслит образами, а не текстами, поэтому образное представление текстов имеет больше шансов на успешность восприятия детьми.

Цель данной работы: стимулировать читательскую активность учащихся школы, создать мотивацию для осознанного, заинтересованного чтения посредством описания методики применения технологии скрайбинга в сочетании с современными интересными текстами.

Исходя из поставленной цели, можно сформулировать ряд задач:

1. Изучить сущность понятия «скрайбинг» и определить потенциал данной формы деятельности в образовательном процессе;
2. Определить возможности объединения скрайбинга со специально подобранными текстами, вызывающими повышенный интерес у учащихся при их чтении;
3. Описать потенциал использования указанных технологий на уроках русского языка.

Техника скрайбинга успешно применяется в презентациях, бизнес-проектах, PR-менеджерами, но ее возможности не ограничены только лишь сферой политики и бизнеса. [1] Не менее успешно она может применяться и в образовательном процессе. Текстовая информация, даже «разбавленная» иллюстрациями, воспринимается школьниками с трудом, в то время как технология скрайбинга помогает сделать целый текст одной сплошной иллюстрацией, содержащей ключевые компоненты теоретических понятий в их взаимосвязи. А также она позволяет реализовать системно-деятельностный подход, делая ребенка соавтором текста. Причем к аудиальному восприятию текста подключается не только визуальный ряд, но и воображение слушателя (читателя), которому необходимо, чтобы «заскрайбить» текст, «пропустить» его через себя, интерпретировать и перевести в образную систему. И самое главное – такая форма работы вызывает интерес к тексту, создает мотивацию для чтения, которое перестает быть абстрактным складыванием букв в слова, а обретает личную значимость. [3,стр.172]

Почему появилась идея объединить речь учителя и визуальные образы? Я заметила, что некоторые ученики во время урока, особенно во время объяснения теоретического материала, рисуют на черновике абстрактные фигуры, не имеющие отношения к изучаемому материалу. Почему бы не объединить приятное с полезным? Тем более мы знаем, что 90% информации хранится в виде образов, визуальная информация в 60 000 раз быстрее обрабатывается мозгом.

Если говорить кратко, то суть технологии скрайбинга в ее классическом понимании состоит в том, что речь выступающего сопровождается, иллюстрируется рисунками-символами, то есть визуализация происходит сразу в процессе произнесения текста. Эту особенность скрайбинга отмечали в своей работе «Скрайбинг. Объяснить просто» П.Петровский, Н.Любецкий и М.Кутузова. [2,стр.208] Концепция сопровождения какого-либо текста параллельным зарисовыванием принадлежит британскому художнику Эндрю Парку. Стоит отметить, что сама идея визуализации изучаемого материала в образовании не нова: вспомним опорные схемы В.Шаталова или интеллект-карты Тони Бьюзена. Но ключевое отличие скрайбинга состоит в том, что он ближе не к схемам, а скорее к комиксу – последовательности картинок, которые настроены более на воображение, образное восприятие и индивидуальные особенности учащегося. Не может быть двух одинаковых скрайбов даже по одному и тому же тексту, потому что каждый выбирает свой путь визуализации в силу своих способностей к рисованию и особенностей личностного восприятия текста. В педагогической практике основоположником использования скрайбинга был Пол Богуш.

Преимущество скрайбинга состоит в том, что создается два параллельных ряда: аудиальный (звуковой) и визуальный. Каждый ряд дополняет и поддерживает другой. Почему этот прием помогает в развитии смыслового чтения? Дело в «эффекте параллельного следования» - текст перестает быть абстракцией, набором букв и слов, а составляет параллельный ряд с рисунком. Скрайбинг не требует особенных умений в области живописи, так как важно не то, КАК нарисовано, а то, ЧТО нарисовано, закрепление изображений-символов за звучащей речью. При этом скрайб – совершенно не обязательно должен быть рисунком. Это могут быть заготовленные магнитные фрагменты, аппликация, компьютерная анимация и т.д. Создавая его, школьник невольно анализирует текст, устанавливает логические связи, визуализирует основные моменты, запоминая их. А в дальнейшем имеет возможность обратиться к своему скрайбу, чтобы актуализировать материал. [4,стр.206]

Однако следует помнить, что даже самые инновационные и захватывающие приемы работы с текстом не помогут, если сам текст не найдет эмоционального отклика в душе ребенка. Учебники по русскому языку и литературе насыщены яркими, но достаточно объемными текстами, поэтому одной из проблем изучения языка становится нехватка времени на уроках на изучение всех текстов. Решение данной проблемы кроется в той же технологии скрайбинга. Художественные тексты станут более понятными и насыщенными, если их переработать и представить в виде скрайбов, причем это может быть как работа на уроке, выполненная самостоятельно или с заготовленными картинками-

аппликациями, так и домашнее задание. Кроме того, «оживить» можно и теоретический текст, представив его в виде скрайба, как, например, упражнение о структуре текста-рассуждения. Интересным может быть построение целого урока по технологии скрайбинга, когда последовательно на доске появляются элементы изучаемого материала, образующие в итоге воспроизводимую схему всего параграфа учебника (например, раздел «Первый поэт казахов»). [5,стр.70]

Создавая скрайб, ученики невольно вникают в содержание текста, он становится личностно значимым, так как каждую мысль нужно «пропустить через себя», чтобы отразить в виде пиктограммы, символа или рисунка.

Делая вывод из вышесказанного, можно резюмировать: современные дети не любят читать потому, что это скучно и бессмысленно; потому, что их не научили, не показали им, что чтение может быть с увлечением. Именно поэтому задачей педагога становится создание мотивации к чтению. Учитель должен показать, что текст – не только последовательность букв, черных непонятных «крючков», а целый мир, обращаясь с которым правильно, можно получить много знаний и жизненного опыта.

ТЕМА «МАЛЕНЬКОГО ЧЕЛОВЕКА» ИСТОРИЯ СОЗДАНИЯ ПОВЕСТИ Н.В. ГОГОЛЯ «ШИНЕЛЬ»

ДЕГТЯРЕВА Наталья Николаевна
учитель русского языка и литературы
КГУ ОСШ им. И. Кенесбаева
Созакского района Туркестанской области

Краткосрочный план урока русской литературы

Раздел 2	Тема маленького человека	
ТЕМА УРОКА:	**Тема «маленького человека». История создания повести Н.В. Гоголя «Шинель».**	
ФИО педагога	Дегтярева Н.Н.	
Дата:		
Класс: 9 «В»	**Количество присутствующих**	**Количество отсутствующих**
Цели обучения, которые необходимо достичь на данном уроке	**9.1.6.1**— давать развернутый аргументированный ответ на проблемный вопрос со ссылкой на источники; **9.2.6.1**— анализировать систему образов, хронотоп, структуру произведения и оформлять своё представление с помощью различных способов свёртывания информации (схемы, таблицы, интеллект-карты, ментальные карты, ПОПС-формулы, диаграммы).	
Цели урока:	**Все учащиеся будут:** - знать истоки появления термина «маленький человек» в литературе; - знать основные факты из жизни и творчества Н. В. Гоголя, связанные с историей создания повести "Шинель". - давать ответ со ссылкой на источники; - анализировать систему образов произведения и оформлять своё представление с помощью ментальной карты. **Большинство учащихся смогут**:	

	- давать развернутый аргументированный ответ на проблемный вопрос со ссылкой на источники. **Некоторые учащиеся смогут**: высказать своё мнение по теме.

Ход урока

Этап урока/ время	Действия педагога	Действия учеников	Оценивание	Ресурсы
Начало урока 5 мин.	**I. Организационный момент.** Учитель приветствует учеников, проверяет готовность к уроку, желает успеха.	Отвечают на приветствие учителя	Комплимент учителя	
	II. Этап вызова. **К** **1. Обсуждение эпиграфов к уроку.** *А) "...надо, чтобы за дверью каждого довольного, счастливого человека стоял кто-нибудь с молоточком и постоянно напоминал бы стуком, что есть несчастные..." (А. П. Чехов).* *Б) "Отличительный характер повестей г. Гоголя составляют — простота вымысла, народность, совершенная истина жизни, оригинальность и комическое одушевление, всегда побеждаемое глубоким чувством грусти и уныния" (Б. Г. Белинский).* - Как вы понимаете эти слова Белинского? *В)* **Стратегия «Галерея».** **2. Постановка темы и целей урока.**	Комментируют эпиграфы. Комментируют изображения. Прогнозируют цель урока.	Взаимооценивание (комментарий одноклассника) **1 балл** – за наиболее развёрнутый комментарий эпиграфов и изображений.	Учебник, тетради, портрет Н.В. Гоголя, изображения обложек к изданиям писателя, иллюстрация.
5 мин.	**Актуализация знаний.** **Ф** **Беседа по вопросам:** - Вспомните, какие типы героев представлены в реализме? - Как вы думаете, о каком типе героя были слова А. П. Чехова? - Какие слова в цитате писателя стали для вас подсказкой? - В каких ранее изученных произведениях мы встречали образ «маленького человека»? - Что вы помните из биографии Н.В. Гоголя? - Какие произведения Н. В. Гоголя вы читали в предыдущие годы обучения в школе?	Отвечают на вопросы. **Примерные ответы:** - *«Лишний человек», «новый герой», «маленький человек».* - *О «маленьком человеке».* - *«Несчастные», противоречие (счастливый, довольный - несчастные).* - *Герой повести А. С. Пушкина «Станционный смотритель» - Самсон Вырин.*	ФО. Наблюдение учителя. **0,5 балла** – за развёрнутый ответ и активное участие в беседе	

Середина урока. II. Работа над новым материалом. 30 мин. 10 мин.	**III. Стадия осмысления. Изучение нового материала.** **1. Чтение учебной статьи (стр.137-138).** **2. Составление ментальной карты.** **Г** **9.2.6.1**— анализировать систему образов, хронотоп, структуру произведения и оформлять своё представление с помощью различных способов свёртывания информации (схемы, таблицы, интеллект-карты, ментальные карты, ПОПС-формулы, диаграммы). - Опираясь на прочитанный материал, составьте в группах ментальную карту «Маленький человек». **3. Беседа по вопросам.** **К** - Кто из писателей первым обратился к теме «маленького человека»? - В произведениях каких писателей в дальнейшем была отражена эта тема? - Что вы знаете о творчестве писателей, чьи произведения включены в этот раздел? - Какие ассоциации у вас возникают, когда вы слышите словосочетание «маленький человек»? - Определите по словарям, что означает это выражение, выпишите его прямое и переносное значение. **4. Письменный ответ на проблемный вопрос.** **И** **9.1.6.1** — давать развернутый аргументированный ответ на проблемный вопрос со ссылкой на источники. - Как вы понимаете слова критика В. Г. Белинского о задаче поэзии «извлекать поэзию жизни из прозы жизни и потрясать души верным изображением этой жизни»?	Читают вступительную статью. Составляют ментальную карту, проводят взаимопроверку по данному образцу. Отвечают на вопросы. Письменно отвечают на проблемный вопрос.	**Цель: 9.2.6.1** **КО** - Анализирует систему образов - Оформляет своё представление с помощью различных способов свёртывания информации. **Дескрипторы:** - представляет информацию в виде ментальной карты – 1б.; - приводит примеры из текста – 1б. **0,5 балла** – за развёрнутый ответ и активное участие в беседе. **Цель 9.1.6.1** **КО:** дает развернутый аргументированный ответ на вопрос. **Дескрипторы:** — выражает свое мнение по выбранному вопросу – 1б.; — приводит доводы, подтверждающие его мнение – 1б.; — сохраняет смысл и речевую связанность текста – 1б.	Учебник, тетради, ментальная карта https://pedportal.net/starshie-klassy/literatura/mentalnaya-karta-uroka-literatury-po-teme-quot-malenkiy-chelovek-quot-v-tvorchestve-russkih-i-sovremennyh-pisateley-309346
20 мин.	**Изучение жизни и творчества Н. В. Гоголя.** **1.Просмотр видеролика** Во время просмотра учащиеся делают записи в колонку «Знаю». **Расшифровка видеоролика** (см.Приложение 1)	Записывают в таблицу известные сведения о жизни и творчестве Н.В. Гоголя:	**Цель 9.1.6.1** **КО:** дает развернутый аргументированный ответ на вопрос. **Дескрипторы:**	Видеоролик «Шинель». Образ «маленького человека» в литературе | Русская литература 8

	2.Чтение учебной статьи (стр.139-141) Учащиеся после чтения статьи учебника заполняют колонку «Узнал(-а)».. **1. Беседа по вопросам.** **Ф** **9.1.6.1** — давать развернутый аргументированный ответ на проблемный вопрос со ссылкой на источники. - Какие произведения объединены под единым названием "Петербургские повести" и одним местом действия — городом Петербургом? - В какие годы Н. В. Гоголь служил в Департаменте Уделов? Разочаровала ли писателя работа в канцеляриях? Какой след оставила в душе? О чем дала представление? - Какие основные мотивы цикла "Петербургские повести"? - Почему слова "О, не верьте этому Невскому проспекту!.. Все обман, все мечта, все не то, чем кажется!" можно поставить эпиграфом ко всему петербургскому циклу? - В каком году была написана повесть "Шинель"? - Какие жизненные впечатления писателя нашли в ней отражения? - Какой анекдотический случай стал основой повести? **2. Работа с термином *анекдот*.**	**Знаю** | **Узнал(-а)** Отвечают на вопросы. ***Анекдот*** *(от франц. anecdote "забавная история, любопытный случай") — короткий рассказ, имеющий неожиданную остроумную концовку.* *Учащиеся записывают определение в словарик литературоведческих терминов.*	— выражает свое мнение по выбранному вопросу – 1б.; — приводит доводы, подтверждающие его мнение – 1б.; — сохраняет смысл и речевую связанность текста – 1б.	класс #21 | Инфоурок https://www.youtube.com/watch?v=CIf8qGuAlcg&t=5s учебник, тетради
Конец урока 5 мин.	**1. Рефлексия “Пары”** Используя пары слов активно/пассивно, доволен/не доволен, коротким/длинным, устал/не устал, понятен/не понятен, легкий/трудный, интересно/не интересно описать свое состояние после урока **2. Домашнее задание** Стр. 141, в.5 (почитать повесть Н. В. Гоголя «Шинель»), передать содержание повести несколькими словами/1-2 предложениями. Например: «А.П.Чехов «Вишневый сад». Имение с садом хотят продать.	Описывают свое состояние выбранными словами. Записывают домашнее задание	ФО. Обратная связь от учителя	Стикеры Учебник, дневники

Николай Васильевич Гоголь. Повесть «Шинель».
Образ «маленького человека» в литературе

История создания повести:

«Однажды, — пишет Павел Васильевич Анненков (литературовед, автор биографических трудов о Пушкине, Гоголе, Белинском), — *при Гоголе был рассказан канцелярский анекдот о каком-то охотнике за птицей, который необычайной экономией и неутомимыми трудами сверх должности накопил сумму для покупки лепажевского ружья. В первый раз на маленькой своей лодочке пустился он по Финскому заливу за добычей, положив драгоценное ружье перед собой. Он находился в каком-то самозабвении и пришел в себя тогда, когда не увидел своей обновки, видно, ружье было стянуто водорослями. Чиновник возвратился домой, лег в постель и уже не вставал: он схватил горячку. Товарищи, узнав, собрали деньги на ружьё и вернули его к жизни».*

Все смеялись за исключением Николая Васильевича Гоголя, который задумчиво выслушал и опустил голову. Так в 1839 году он начал работу над повестью «Шинель».

Это петербургское произведение увидело свет в третьем томе Собрания сочинений Гоголя в 1843 году и стало «манифестом социального равенства и неотъемлемых прав личности в любом ее состоянии и звании».

Главный герой повести — Акакий Акакиевич Башмачкин — вечный титулярный советник. Это чин 9-го класса, невысокого ранга, но дающий личное дворянство без передачи по наследству.

Имя Акакий пришло из греческого языка и в переводе обозначает «неплохой», «не делающий никому зла».

Повесть «Шинель» продолжает одну из главных тем русской литературы XIX века, поднятую Карамзиным и Пушкиным — тему «маленького человека».

«Маленьким человеком» называют героев невысоких званий, терпящих унижения от вышестоящих чиновников.

Перед читателями — переписчик бумаг, одинокий, забитый жизнью. Сослуживцы издеваются над ним, ссыпают на него бумажки. Акакий Акакиевич не обращает внимания, *«только если уж слишком была невыносима шутка, он произносил: «Оставьте меня, зачем вы меня обижаете?»*

Автор не называет департамента, и страшно, что после смерти героя порядок остается там неизменным, тем самым подчеркивается бездушие бюрократического аппарата, принижающего и обезличивающего человека.

Гоголь сочувствует своему герою, за безликой внешностью мы видим талант в каллиграфии. Акакий подсмеивался, подмигивал своим буквам, и в этом находил вдохновение. Когда у него появляется мечта – купить новую шинель (не ружье, а самое необходимое в жизни человека), герой преображается, *«даже он совершенно приучился голодать по вечерам; но зато он питается духовно, нося в мыслях свою вечную идею будущей шинели».*

Автор внимательно наблюдает за изменениями, которые происходят с его героем. Акакий Акакиевич стал обращать внимание на те улицы, по которым ходил на службу, заглядывал на витрины магазинов, он не замечал, что вдруг мог сам себе улыбнуться при мысли о возможности покупки новой шинели.

Автор показывает, как преображается человек, пусть самый ничтожный и незаметный, никому не нужный, если у него появляется смысл жизни.

Акакий, поставив перед собой цель, упорно движется ей навстречу и в конце концов добивается своего — у него появляется новая шинель.

Изменения, произошедшие с Башмачкиным, замечают сослуживцы, увидев его в обновке. Он вдруг перестает быть изгоем, с ним разговаривают как с равным и даже приглашают в гости. Если бы на этом завершилась повесть, мы просто порадовались бы за главного героя. Но произведение заканчивается трагично: кража шинели, безразличное, грубое отношение значительного лица стали причиной смерти героя.

Если Пушкин просто сочувственно изобразил «маленького человека» Самсона Вырина в повести «Станционный смотритель», то Гоголь пошел дальше: он показал проявление несогласия, протест «маленького человека» против социальной несправедливости.

Фантастика переплетается с реальностью. В Петербурге, но по слухам, появляется призрак Акакия Акакиевича, ищущего свою шинель. Значительное лицо, жестоко обругавшее героя, также подверглось нападению, но он не слышал, а видел реплику мертвеца. Может, это звучал внутренний голос совести…

В Петербурге, городе контрастов, все возможно: и комическое, и трагическое. Этот образ враждебен таким людям, как Башмачкин.

«Есть в Петербурге сильный враг всех, получающих четыреста рублей в год жалованья… Враг этот … наш северный мороз».

Именно образ Петербурга, жестокого и равнодушного к «маленькому человеку», объединяет цикл повестей: «Невский проспект», «Нос», «Портрет», «Шинель» и «Записки сумасшедшего».

Форма повествования «Шинели» необычна: то ирония, то грусть, то разговорные обращения и восклицания, то философские обобщения. Автор создает иллюзию устной монологической речи. Эта форма передает как бы коллективное сознание.

Николай Васильевич хотел заставить читателя пожалеть героя, проникнуться состраданием к такому обделенному человеку. Все люди, независимо от происхождения и материального достатка, достойны уважения и понимания. В этом

заключается гуманизм повести Николая Гоголя «Шинель». Именно поэтому справедливы слова Федора Михайловича Достоевского: *«Все мы вышли из безмерно широкой «Шинели» Гоголя».*

ФОРМИРОВАНИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

АМАНКУЛОВА Айна Умараликызы
учитель русского языка и литературы
МОСШ «Каскасу» Толебийского района,
Туркестанской области
педагог-исследователь, автор методической разработки «Формирование функциональной грамотности на уроках русского языка и литературы»

"Единственный путь, ведущий к знаниям, - это деятельность"
Бернард Шоу

Профессия педагога – одна из важнейших в современном мире. От наших с вами усилий зависит будущее человеческой цивилизации. Обучение в школе становится более личностным, школа теперь не просто дает знания, она становится ответственной за развитие личности ребенка, за то, каким человеком он выйдет из стен школы. Кто они – современные учителя? Современный учитель - это организатор деятельности на уроке. Современный учитель - учитель-исследователь, научный руководитель учащихся. Учить детей и одновременно учиться самому, чтобы новое поколение чувствовало в Учителе человека, живущего их временем, их интересами. Вот уже более 35 лет я работаю в школе учителем русского языка и литературы. Сегодня общество выдвигает перед нами, учителями новые требования. Обновилась вся система образования. И нам, учителям, нужно адаптироваться к новым условиям: корректировать содержание образования, совершенствовать учебно-образовательный процесс. Мир меняется так быстро, что каждому из нас необходимо меняться самому, чтобы успеть за семимильно шагающей современной жизнью. За какое-то десятилетие рядовой гражданин социума получил доступ к неограниченному количеству информации, к невероятным возможностям коммуникации, к тысячам немыслимых ранее функций. Наш мир захлёстывает поток неограниченных возможностей самовыражения. Сегодня необходимо самосовершенствоваться, обновляться, чтобы всегда быть на гребне стремительной волны.

Современные преобразования в стране, быстрая информатизация общества и динамичность кардинально меняют требования к образованию. Сегодня общество предъявляет к школьному образованию определённые требования. Одним из основополагающих требований является формирование личности, умеющей самостоятельно и творчески решать различные задачи, критически мыслить, уметь пользоваться информацией, отстаивать свою точку зрения, систематически и непрерывно пополнять и обновлять свои знания путем самообразования, совершенствовать умения и творчески применять их в действительности. Можно сказать, что современное образование нацелено на развитие функциональной грамотности обучающихся.

Функциональная грамотность - способность человека использовать все знания, умения и навыки для решения жизненных задач в различных сферах человеческой деятельности, общения и социальных отношений.

Для учителей русского языка и литературы формирование функциональной грамотности также является актуальным направлением работы.

Формирование функциональной грамотности на уроках русского языка подразумевает развитие следующих компетенций:

- коммуникативной компетенции, которая предполагает свободное владение всеми видами речевой деятельности; способность адекватно понимать чужую устную и письменную речь;

самостоятельно выражать свои мысли в устной и письменной речи;
- языковой компетенции, которая предусматривает знание системы языка, развитие чувства языка и формирование орфографической и пунктуационной грамотности;
- лингвистической компетенции, которая направлена на формирование мировоззрения о языке, изучение его истории, а также освоение трудов лингвистов и культурологов.

Формирование функциональной грамотности – это непростой процесс, который требует от учителя использования современных форм и методов обучения. Применяя эти формы и методы, мы сможем воспитать инициативную, самостоятельно, творчески мыслящую личность.

Для формирования функциональной грамотности обучающихся на уроках русского языка и литературы я применяю некоторые приёмы и методы, используя игровые технологии и технологию развития критического мышления.

Использование **игровых технологий** спосо бствует расширению кругозора учащихся, развитию познавательной активности, формированию разнообразных умений и навыков практической деятельности, а также является эффективным средством мотивации и стимулирования учащихся на обучение.

Разгадывание кроссворда, чайнворда, игра «Третий лишний», «Мозговой штурм», игра «Найди пару», «Кто больше» в начале урока направлены на активизацию познавательной деятельности обучающихся, помогают ускорить процесс целеполагания, позволяют им быстро включиться в работу. Деятельность обучающихся носит преобразующий характер: наблюдают, сравнивают, группируют, выясняют закономерности, делают выводы.

Функциональную грамотность обучающихся можно развивать при изучении любой темы и на разных этапах урока по русскому языку и литературе.

Игра «Найди пару».

Необходимо найти слова-антонимы. Игра проводится при отработке темы «Лексика» в 5 классе.

Острый	*трусливый*
Сладкий	*безделье*
Скупой	*глупый*
Умный	*жар*
Храбрый	*тупой*
Хвалить	*щедрый*
Здороваться	*война*
Смеяться	*ругать*
Труд	*горький*
Мир	*плакать*
Холод	*прощаться*

Для формирования функциональной грамотности использую такие формы, как урок-суд, урок-КВН, урок-концерт, урок-диспут и другие. К примеру, урок-суд над Печориным. Уроки проходят в форме ролевой игры-суда, включают элементы театрализации. Исполняя роли, обучающиеся проявляют актерское мастерство, вживаются в определенный образ, глубже раскрывают характеры и поступки героев, приобретают новый опыт общения в предлагаемой ситуации.

Также использую игры творческого характера.

Игра «Творческая мастерская»

Например:
написать стихи на заданную рифму:
желанья – страданья
мечты - пустоты
жестокий – одинокий
знак - мрак

Применение **технологии развития критического мышления** на уроках русского языка и литературы позволяет развивать мыслительные навыки учащихся, необходимые не только в учебе, но и в обычной жизни: уметь принимать взвешенные решения, работать с информацией, анализировать различные стороны явлений.

Некоторые приёмы технологии развития критического мышления, которые можно использовать для формирования функциональной грамотности на уроках русского языка и литературы в 5-11 классах.

Приём «Инсерт»

Учащиеся читают текст, маркируя его специальными значками:
V — я это знаю;
+ — это новая информация для меня;
- — я думал по-другому, это противоречит тому, что я знал;
? — это мне непонятно, нужны объяснения, уточнения.

Далее идет обсуждение прочитанного, на основе чего учитель формирует дальнейшую работу, например, углубиться в "непонятное" и вызвать детей на формулирование темы урока объяснения нового материала, или акцентировать внимание на том, что "вызывает сомнение" - это готовая проблемная ситуация, которая требует обсуждения (форма урока может быть диспут, дискуссия и.т.п.), или использовать фразу "это удивило" и дальше дать ряд упражнения на нужную вам тему.

Приём «Тонкие и толстые вопросы»

«Тонкими» условно называются вопросы, на которые можно дать однозначный ответ. «Толстые» — вопросы проблемного характера, требующие развёрнутого ответа, знания материала.

Тонкие вопросы	**Толстые вопросы**
кто...?	дайте объяснение, почему...?
что...?	почему вы думаете…?

когда...? почему вы считаете…?
может...?
в чем разница…?
будет...? предположите, что будет, если…?
могли...? что, если…?
как звали...?

Приём направлен на реализацию сразу трёх целей, которые ставятся на любом уроке**:**

- обучает ребёнка на практике применять новые знания и соотносить их с уже полученными;
- отрабатывает умение формулировать вопросы; отвечать на них полно и коротко, строить сложные высказывания;
- воспитывает уважение к различным мнениям и взглядам на одну и ту же проблему.

Приём «Верные и неверные утверждения»

Этот прием может быть началом урока. Предлагаю ряд утверждений по определенной теме. Учащиеся выбирают “верные” утверждения, полагаясь на собственный опыт или интуицию. В любом случае они настраиваются на изучение темы, выделяют ключевые моменты, а элемент соревнования позволяет удерживать внимание до конца урока. На стадии рефлексии возвращаемся к этому приему, чтобы выяснить, какие из утверждений были верными.

Например, по теме «Служебные части речи. Предлоги» в 5 классе можно использовать следующие утверждения:

а) все предлоги пишутся всегда отдельно от слов, с которыми они употребляются;
б) все предлоги пишутся в одно слово;
в) правописание производных предлогов надо запомнить;
г) в предложении предлог нельзя заменить другим предлогом или союзом;
д) производные предлоги можно спутать с самостоятельными частями речи.

Приём «Кластер»

Кластер — это графическая форма организации информации, когда выделяются основные смысловые единицы, которые фиксируются в виде схемы с обозначением всех связей между ними. Он представляет собой изображение, способствующее систематизации и обобщению учебного материала.

Этапы работы над кластером:

1. В начале, посередине чистого листа (классной доски), написать ключевое слово или предложение, которое является «сердцем» темы.
2. Вокруг «накидать» слова или предложения, выражающие идеи, факты, образы, подходящие для данной темы. (Модель «планеты и ее спутники»)
3. По мере записи, появившиеся слова соединяются прямыми линиями с ключевым понятием. У каждого из «спутников» в свою очередь тоже появляются «спутники», устанавливаются новые логические связи.

Приём «Синквейн»

Синквейн - это особое стихотворение, которое возникает в результате анализа и синтеза информации. Это прием, позволяющий развивать способности резюмировать информацию, излагать сложные идеи, чувства и представления в нескольких словах, требует вдумчивой рефлексии.

Правила написания синквейна:

1 строка - Существительное – тема синквейна (объект)
2 строка – 2 прилагательных описывающие признаки и свойства объекта
3 строка - 3 глагол а– действия, совершаемые объектом
4 строка - Предложение – отношение автора к объекту
5 строка - Синоним к первой строчке – суть объекта

Все эти приемы и методы является основными индикаторами формирования функциональной грамотности школьников на уроках русского языка и литературы. Ведь наша цель – воспитать ученика, умеющего обучаться, знающего, как использовать информацию в нужных целях; взаимодействовать с другими людьми и обладать целым рядом компетенций, способного жить и действовать в условиях быстро меняющегося мира

ҰСТАЗДЫҚ ЖОЛЫН ҰЛЫҚТАП

ДУСТАНОВА Робия Қамшыбекқызы
Келес ауданы Тойбы Бегманова атындағы жалпы орта мектебінің өзбек тілі әдебиеті пәні мұғалімі

Халықаралық Миртемір сыйлығының лауреаты,
Қазақстан халықтары ассамблеясының «Қоғам құрметі» және «Достық» медальдарының иегері, Республика «Ижодкор» әдеби бірлестігінің белсенді мүшесі.

Әйгілі ақын-жазушы Әбділда Тәжібаев былай деген еді:"Мектепті сыйлағандықтан, мамандығын жан-тәнімен сүйгендіктен мұғалім ең алдымен өзінің интеллектісін көтеру керек, дүниеге көзқарастарын биіктетуі керек".

Өзбек және қазақ халық ақындарының өлеңдерін екі тілге де бірдей аударып, халықаралық әдеби байланыстарды дамытуға қызмет ету және "алтын көпір" болу мен үшін мақтаныш. 2021 жылы қазақ халқының біртуар ақыны Мұқағали Мақатаевтың 90 жылдығына орай «Есіңе мені алғайсың» атты тұңғыш аударма кітабы жарық көрді. Қазақстандағы «Әмір Темір және Оңтүстік Қазақстан», «Шымкентім-мақтанышым», Өзбекстандағы «Ұстаздар шығармашылығынан» және сонымен қатар Мысырдағы «Жүрекке саяхат», Туркиядағы «Ата yurdun ruzgari» атты араб, ағылшын және түрік тілдеріндегі поэзиялық жинақтарға бір қатар еңбектерім енген. Сондай-ақ, Абай бабамыздан бастап көптеген ұлы ақындардың жүзден астам өлеңдерін өзбек тіліне аударылған бінеше шығармашылығымды ұсынып отырмын.

Мағжан(Әбілмағжан) Бекенұлы Жұмабаев
(1893-1938)

ТҮРКІСТАН
Түркістан — екі дүние есігі ғой,
Түркістан— ер түріктің бесігі ғой .
Тамаша Түркістандай жерде туған
Түріктің Тәңірі берген несібесі ғой.

Ертеде Түркістанды Тұран дескен,
Тұранда ер түрігім туып-өскен.
Тұранның тағдыры бар толқымалы,
Басынан көп тамаша күндер кешкен.

Тұранның тарихы бар отты желдей,
Заулаған қалың өрттей аспанға өрлей.
Тұранның жері менен суы да жат,
Теңіздей терең, ауыр ой бергендей.

Тұранның егі-шексіз шөлі қандай,
Теңіздей кемері жоқ көлі қандай!
Тұранның дария аталған өзендері
Тасыса, шөлді басқан селі қандай!

Тұранның таулары бар аспанға асқан,
Мәңгіге басын аппақ шаштар басқан.
Бауырында ерке бұлақ салады ойнақ,
Жаралып таудан аққан салқын жастан.

Шөлдер бар, жел де жүрмес, сап-сары құм,
Моладай ешбір үн жоқ мәңгі тып-тын.
Болмақ па жан-жануар шексіз шөлде,
Сары құмда салар ойнақ пері мен жын.

Тұранның теңіз дерлік көлдері бар,
Шалқыған егі-шетсіз Теңіз, Арал.
Бір шетте қасиетті Ыстыққөлдің
Бауырында дүние көрген түрік көкжал.

Ертеде Оқыс, Яқсарт - Жейхун, Сейхун,
Түріктер бұл екеуін дария дейтін.
Киелі сол екі су жағасында
Табасың қасиетті бабаң бейітін.

Тұранның Тянь-Шаньдай тауы қалай,
Пар келмес Тянь-Шаньға таулар талай!
Еріксіз ер түрікті ойға аларсың
Көкке асқан Хантәңіріге қарай-қарай.

Балқашты бауырына алған Тарбағатай,
Жоталы, жер кіндігі - Памир, Алтай.
Қазығұрт қасиеті тау болмаса,
Топанда Нұх кемесі тоқтар қалай?

Тұранның жері де жат, елі де жат,
Құйындай бастан кешкен күші де жат!
Тұранды түгелімен билеп тұрған
Ертеде ертегі хан Афрасияб.

Ежелден жер емес ол қарапайым,
Білесің, тарихты ашсаң Тұран жайын.
Тұранға қасиетті құмар болған
Ертеде Кей-Қысырау мен Зұлқарнайын.

Тұранға жер жүзінде жер жеткен бе?
Түрікке адамзатта ел жеткенбе?
Кең ақыл, отты қайрат,жүйрік қиял,
Тұранның ерлеріне ер жеткенбе?!

Тумайды адамзатта Шыңғыстай ер,
Данышпан, тұңғиық ой, болат жігер.
Шыңғыстай арыстанның құр аты да
Адамның жүрегіне жігер берер.

Шыңғыстан Шағатай, Үкітай, Жошы, Төле
Атаға тартып туған бәрі бөрі.
Шыңғыстың қол бастаған екі көзі —
Жолбарыс Сұпытай мен көкжал Жебе.

Тұранның билері бар Тарағайдай,
Сол биден Темір туған от боп ойнай.
От шашып жер жүзіне Ақсақ Темір,
Жарқ етіп өте шыққан найзағайдай.

Тұранды мақтамаймын тіпті текке,
Онсыз-ақ Тұран таныс талай шетке.
Сырласқан үйде отырып аспан-көкпен
Білгіш аз жеткен жүйрік Ұлықбекке.

Асыл қан - қасиетті түрік қаны,
Сол қаннан — Ибн-Сина Әбуғали.
Молдығы білімнің сиқыр дерлік,
Дүниеге мұндай адам тудыма әлі?

Түріктің кім кеміткен музыкасын,
Фараби тоғыз ішекті домбырасын
Шерткенде тоқсан тоғыз түрлендіріп,
Жұбанып, кім тыймаған көздің жасын?!

Тұранда түрік ойнаған ұқсап отқа,
Түріктен басқа от болып жан туып па?
Көп түрік енші алысып тарасқанда,
Қазақта қара шаңырақ қалған жоқ па?

Арыстан елге Отан болған Тұран,
Тұранда қазағым да хандық құрған.
Қазақтың қасқа жолды Қасым ханы
Тұранның талай жерін билеп тұрған.

Әділ хан аз болады Назардайын,
Алашқа Есім ханның жолы дайын.
Тәукедей данышпан хан құрған екен
Басында Күлтөбенің Құрылтайын.

Бұл Тұран ежелден-ақ алаш жері,
Тұрансыз тарқамаған алаш шері.
Тұранның топырағында тыныштық тапқан
Алаштың арыстаны — Абылай ері...

Тұраннан Сарыарқаны бөлек деме,
Түркістан алты алашқа болған Кебе.
Тұранның топырағын құшып жатыр
Кешегі ердің ері көкжал Кене.

Шер батса — кім іздемес туған елін,
Тұлпар да көксемей ме туған жерін?
Арқанын ардагері - қалың алаш,
Тұран да, біле білсең, сенің жерің!

Қырағы Тянь-Шань мен Памир, Алтай,
Күтеді көптен сені қарай-қарай.
Кене мен Абылайдың жолын қумай,
Жапанда жайылудың мәні қалай?!

Ертеде Оқыс, Яқсарт-Жейхун, Сейхун,
Түріктер бұл екеуін дария дейтін.
Киелі - сол екі су жағасына,
Болмаса, барсаңшы іздеп бабаң бейітін!

ТУРКИСТОН

Туркистон –икки дунё эшигидир,
Туркистон-эр туркнинг бешигидир.
Ажойиб Туркистонга фарзанд бўлмоқ
Туркимнинг Тангри берган энчисидир.

Қадимда Туркистонни Турон демиш,
Шу Туронда эр турким униб-ўсмиш.
Туроннинг тақдири бор кўп суронли,
Бошидан не ғаройиб кунлар кечмиш.

Туроннинг тарихи бор оташнафас,
Ловиллаб ёнган олов кўкларга қасд
Туроннинг ери билан суви ҳам ёд,
Денгиздай теран, чуқур хаёлпараст.

Туроннинг ҳад-ҳудудсиз чўли қандай,
Денгиздай кўз илғамас кўли қандай!
Туроннинг дарё деган ўзанлари
Тошса, чўлни босгудай сели қандай!

Туроннинг тоғлари бор кўкдан ошган,
Бошини оппоқ сочлар мангу босган.
Бағрида эрка булоқ ўйноқлаган,
Яралиб тоғдан оққан муздек ёшдан.

Чўллар бор, ел ҳам юрмас, сап-сариқ қум,
Қабристондай сукунат –мангу ҳукм.
Чексиз чўлда жон-жонзот қайдан бўлсин,
Сариқ қумда ўйноқлар пари ҳам жин.

Туроннинг денгиздайин кўллари бор,

Ястанади бепоён Тенгиз*, Орол.
Бир ёнда хосиятли Иссиккўлнинг
Бағрида дунё кўрган туркий кўкёл.

Қадимда Окс, Яксарт-Жайҳун, Сайҳун,
Турклар дарё дейишган бу икковин.
Муқаддас шу икки сув ёқасида
Топасан хосиятли бобонг қабрин.

Туроннинг Тиён –Шондек тоғи қандай,
Тенг келмас Тиён-Шонга тоғлар талай!
Эрки йўқ Ер Туркийни эсингга ол,
Кўкўпар Хантангрига қарай-қарай.

Балхаши бағридаги Тарбағатай,
Тизмали, ер киндиги –Помир, Олтой.
Қазиғурт хосиятли тоғ бўлмаса,
Тўфонда Нуҳ кемаси тўхтар қалай?

Туроннинг ери ҳам ёд, эли ҳам ёд,
Қуйиндай бошдан кечган кучи ҳам ёд!
Туроннинг бутунлайин ҳукмрони
Қадимда афсонавий Афросиёб.

Азалдан макон эмас у анчайин,
Билсанг Турон тарихин уққан сайин.
Шу муқаддас Туронга кўзин тиккан
Қадимда Кайхисрав ман Зулқарнайн.

Турондай бу оламда ер бормикан?
Туркдай одамзотда эл бормикан?
Ўзи доно, серғайрат, закий хаёл,
Туроннинг эрларидай мард бормикан?

Туғилмас одамзодда Чингиздай эр,
Донишманд, пўлат чидам, теран фикр.
Чингиздай арслоннинг исми ўзи
Одамнинг юрагига ғайрат берар.

Чингиздан Чиғатой, Укитой, Жўчи, Тўле
Отаси каби туғилган бари бўри.
Чингизнинг аскарбоши икки кўзи-
Йўлбарс Супитай билан кўкёл Жебе.

Туроннинг амири бор Тарағайдай,
Шу амир насли Темир ёнган ўтдай.
Ўт сочиб ер юзига буюк Темир,
Ярқ этиб ёниб ўтган найзағай*дай.

Туронни мақтамайман бекорга мен,
Усиз ҳам Турон донғи олис кетган.
Сирлашган ерда туриб кўк-осмон ман
Қай бир олим тенглашар Улуғбек ман.

Асл қон-хосиятли турким қони,
Шу қондан-Ибн Сино Абу Али.
Билимининг кўплиги мўъжизадай,
Дунёга бундайин зот келган қани?

Туркнинг ким камсита олар мусиқасин,
Фаробий тўққиз торли дўмбирасин
Чертганда тўқсон тўққиз албон турли,
Юпаниб, ким тиймаган кўзда ёшин.

Туронда турк ўйнаган ўтга ўхшаб,
Туғилганми ўт бўлиб туркдан бошқа?
Турклар энчи олишиб тарқалганда,
Қолмадими қора уй бу Алашда?

Арслондай элга Ватан бўлган Турон,
Туронда қозоғим ҳам бўлгандир хон.
Қозоқнинг қашқа йўлли Қосимхони
Туроннинг кўп жойида зўр ҳукмрон.

Адил хон ҳазрат эди Назардайин,
Алашга Есимхоннинг йўли тайин.
Тавкадай донишманд хон қурган экан
Бошида Култўбенинг Қурилтойин.

Бу Турон қадимданоқ алаш ери,
Туронсиз тарқалмаган алаш дарди.
Туроннинг тупроғида ором топган
Алашнинг арслони –Абилай марди.

Турондан Сариарқани бўлак дема,
Туркистон олти алашга бўлган капа.
Туроннинг тупроғини қучиб ётар
Кечаги мардлар марди кўкёл Кене.

Ғурбатда ким изламас она юртин,
Тулпор ҳам қўмсамасми она ерин?
Арқанинг фахри бўлган-қалин алаш,
Турон ҳам агар билсанг, сенинг еринг.

Ўткир нигоҳ Тиён-Шон, Помир, Олтой,
Кутади кўпдан сени қарай-қарай.
Кене ва Абилайнинг йўлин қувмай,
Ой далада ёйилмоқ маъни қандай?!

Қадимда Окс, Яксарт-Жайҳун, Сайҳун,
Турклар дарё дейишган бу икковин.
Муқаддас шу икки сув ёқасига
Бўлмаса, бобонг қабрин излаб боргин.

ТӘҢІРІ

Зор Тәңірі, күштісің сен, сенеміз біз,
Әділ деп, әр ісіңе көнеміз біз.
Өз құлын өзі еңіретпес тура Ие деп,
Өзіңе ерік тізгінін береміз біз.
Ауыздан Алла атыңды тастамаймыз,
Алласыз ешбір іске бастамаймыз.
«Әділ хан, бұйрығыңа бойсұндық»- деп,
Бұйрықсыз бір адым да аттамаймыз.
Кеш, Тәңірім, болса сөзім пендешілік,
Мінекей, айқын зұлым, қайда әділдік?
Соншама кең рахметтен құр тастайтын,
Баласы алты Алаштың - біз не қылдық?
Басқаға орын бердің жақсы жайдан -
Зеңгір тау, түпсіз дария, терең сайдан.
Үмітсіз, тілегі жоқ, тұрағы жоқ,
Қуылған дәргаһыңнан біз бе шайтан?
Бізге отсыз шөл даланы орын қылдың,

Бақ-дәулет, өнер-білім қырын қылдың.
Айт - той, мейрам мағынасында.
Кесір деп кек алатын өгей балаң
Біз бе едік? Көп төбетке жырым қылдың
Жібердің басқа жұртқа жолбасшылар,
Әр жұрттың жолбасшымен көзі ашылар.
Не елші, не жол сілтер кітабың жоқ -
Алашқа әлде жазғаны бар да шығар?
Бақытсыз қаңғып жүрген қазақ сорлы,
Әркімге күні кетіп, мазақ сорды.
Бір елші жібермедің, санға алмадың
Жалаңаш түйе баққан араб құрлы!
Кеш, Тәңірім, сорлы құлға қаһар етпе,
Рақым қыл, біз сорлыны шетке теппе.
Сөз шықты жан ашумен, Әділ Тәңірім,
Тиген соң ащы таяқ тұщы етке.

ТАНГРИ
Зўр Тангри, кучлисан сен, ишонамиз,
Одил деб, ҳар ишингга ҳам кўнамиз.
Ўз қулинг нолон этмай « Ё, Эгам»лаб
Ўзингга эрк тизгинин берамиз биз.
Оғиздан Оллоҳ исминг ташламаймиз,
Оллоҳсиз ҳеч бир ишни бошламаймиз.
«Одил хон, амрингиз бош устига»-деб,
Буйруқсиз бир қадам ҳам ташламаймиз.
Кеч, Тангрим, бўлса сўзим бандачилик,
Мана, очиқ зулм, қайда адолатлик?
Шунчалар кенг раҳматдан қур қолгудек,
Боласи олти Алашнинг –биз не қилдик?
Бошқага ўрин бердинг яхши жойдан-
Қўнғир тоғ, тубсиз дарё, теран сойдан.
Умидсиз, тилаги йўқ, туроғи йўқ,
Қувилган даргоҳидан бизми шайтон?!
Бизга ўтсиз чўл дала макон қилдинг,
Бахт-давлат, илм-ҳунардан маҳрум қилдинг.
Ҳайит-тўй, байрам маъносида.
Касофат деб ўч олар ўгай боланг
Бизми эдик? Кўп итларга талов қилдинг.
Юбординг бошқа юртга йўлбошчилар,
Ҳар юртнинг сарбони ман кўзи очилар.
На элчи, на йўл бошлар китобинг йўқ
Алашга балки ёзмиш бўлгандир ҳам?
Бахтсиз санқиб юрган қозоқ шўрлик,
Кун кетиб дуч келганга мазах бўлди.
Бир элчи юбормайин кўзга илмадинг
Яланғоч туякаш араб ортиқмиди?!
Кеч Тангрим, шўрлик қулга қаҳр қилма,
Раҳм айла, биз шўрликни сурма четга.
Сўзладим жон аччиқда, Одил Тангрим,
Теккан сўнг аччиқ таёқ чучук этга.

ҚИЯЛ МЕН ШЫНДЫҚ

СУЛЕЙМЕНОВА Аян Бекболатқызы
Түлкібас ауданы М.Маметова атындағы
шағын жинақты негізгі орта мектебінің
қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі

Қысқа мерзімді жоспар

Бөлімі	**Қиял мен шындық**
Мектебі	М.Маметова атындағы шағын жинақты негізгі орта мектебі
Педагогтың А.Т.Ә	Сулейменова Аян Бекболатқызы
Сабақтың тақырыбы	Т.Ахтанов «Күй аңызы» әңгімесі
Оқу бағдарламасына сәйкес оқу мақсаттары	8.1.1. 1 - әдеби шығарманың жанрына байланысты сюжеттік желілерін, эпилог, прологтарды анықтау; 8.1.3. 1 - көркем шығармадағы кейіпкерлерді сомдауда тура және жанама мінездеулерді жіктеу;

Сабақ мақсаты	Әдеби шығарманың жанрына байланысты сюжеттік желілерін талдайды (композициялық құрылымын) эпилог, прологтарды анықтайды. Әңгімедегі кейіпкерлерді сомдауда тура және жанама мінездеулерді жіктейді
Бағалау критерийі	Әдеби шығарманың жанрына байланысты сюжеттік желілерін (композициялық құрылымын) эпилог, прологтарды анықтайды. Әңгімедегі кейіпкерлерді сомдауда тура және жанама мінездеулерді жіктейді
Ойлау дағдыларының деңгейі	Білу, түсіну, қолдану

Сабақ барысы

Сабақтың кезеңдері	**Мұғалімнің іс-әрекеті**	**Оқушының іс-әрекеті**	**Бағалау**	**Дереккөз і**
Сабақтың басы 2 минут	**І.Ұйымдастыру кезеңі** Оқушылармен сәлемдесу, Ынтымақтастыру атмосферасын қалыптастыру	«Оқиғаны жалғастыр» тренингі бойынша оқушылар оқиғаны бір адамның басынан өткендей бір-бір сөйлеммен бір оқиғаның желісі құрап айтады	Өз пікірін дәлелді жеткізе алған, сұрақтарға жауап беруде белсенді болған оқушыларды мадақтау сөздер арқылы бағалау	
2 минут	Топқа бөлу. (Оқушы саны: 11) Берілген тармақтар арқылы өлең шумағын құрастыра отырып топқа бірігеді. (Осы тапсырма кезінде оқушылар өлеңде айтылған ойдың тақырыпқа байланысын түсінеді.)	Берілген тармақтар арқылы өлең шумағын құрастыра отырып топқа бірігеді. Өлеңді экранда көрсетілген нұсқамен салыстырады.Өлеңнің идеясын бір сөйлеммен айтады. 1-топ «Домбыра» тобы Домбыра, сенде мін бар ма? Мінсіз болсаң тіл бар ма? Тіл жоқ деуге бола ма, Тілден анық үн барда? Домбыраның күшші мол Көмейінде күй барда! (І.Жансүгіров) 2-топ «Күй» тобы Жігіттер өнер үйрен заманында, Теңшілдік түгелімен өз қолында. Түрлендір шаруаңды, түс жарысқа, Талабың алға басып тұрғанында. (Иса Байзақов)	Өлең идеясын бір сөйлеммен дұрыс жеткізе алған оқушыларға мақтау сөздермен кері байланыс беру	
5 минут	**Қызығушылығын ояту** «Нар идірген» күйін тыңдату. (Осы тапсырмада есту қабілетінде ерекшелігі бар балаға құлаққап беріледі) (Сұрақтарға жауап беруде оқушылардың сыни тұрғыдан ойлану дағдысы дамиды. Өмірмен байланыстыра жауап береді)	Оқушылар күйді тыңдап, сұрақтарға жауап беру арқылы бүгінгі сабақтың тақырыбын ашады. Оқушылар сұрақтарға сыни тұрғыдан жауап береді. Сұрақ-жауап: 1. Қандай күйді білесіңдер?. 2.Күй сіздерге қалай әсер етті? 3. Күйді тыңдау арқылы көз алдыларыңа қандай оқиға елестеді? (Күйде қандай оқиғаны айтады, болжаңыз)	Жұптық бағалау Сыныптастарының айтқан пікіріне сыни баға береді. «Бір мадақ, бір сын» Кері байланыс: мадақтау сөздер.	https://web.ligaudio.ru/mp3/нар%20идірген
Сабақтың басы 9 минут	**1-тапсырма. ЖЖ «Серпілген сауал» әдісі**. Әңгіменің мазмұны мен идеясы бойынша жұптар бір- біріне сұрақтар қояды, жауап береді. Оқушылардың дәлелді жауап беруіне қараймын.	«Серпілген сауал» әдісі. Әңгіменің мазмұны бойынша топтар бір-біріне сұрақтар қояды, сұрақтарға жауап береді Сұрақ-жауап 1.Әңгімеде табиғат көрінісі қалай суреттеледі?	Дескриптор: -әңгіменің мазмұны мен идеясы бойынша сұрақ қояды-1 -бір сұраққа жауап береді-1	Оқулық

<table>
<tr>
<td></td>
<td>Оқушылар әңгімені үйде оқып келді.

Инклюзивті оқушыға ұсынылатын тапсырма
ЕББҚ бар есту қабілеті төмен ойлау қабілеті қалыпты оқушыға «Қос жазба» кестесін толтыруды ұсынамын. Қойылған сұраққа жауап жазады.

Саралау тапсырмасы:
Сұрақтарға жауап беруде дарынды оқушылар ойларын мағыналас нақыл сөздермен, мақал-мәтелдермен түйіндеп жеткізеді.

(Оқушылардың сұраққа жауап беру кезеңінде баяу ойланатын оқушыларға қосымша уақыт беремін)</td>
<td>2.Әңгіменің «Нар идірген» күйіне қайдай байланысы бар?
3.Естеміс неге қобалжыды?
4.Жаңыл өз ойын қалай білдірді?
3. Әңгіменің басты кейіпкерлеінің бойынан қандай жақсы қасиеттерді көре алдыңдар?
5. Жаңыл мен қазақ қыздарының арасында қандай байланыс бар ?
6. Естемістің орында болғанда сен Оразымбетке кезек берер ме едің?
7. Түйенің ботасын іздеген аналық мейірімі сендерге қалай әсер етті?

ЕББҚ бар есту қабілеті төмен ойлау қабілеті қалыпты оқушыға «Қос жазба» кестесін толтыруды ұсынамын. Қойылған сұраққа жауап жазады.
<table>
<tr><td>Әңгіменің басты кейкерлері кімдер?</td><td></td></tr>
<tr><td>Әңгіменің «Нар идірген» күйіне қайдай байланысы бар?</td><td></td></tr>
</table>
</td>
<td></td>
<td></td>
</tr>
<tr>
<td>12 минут</td>
<td>2-тапсырма
ТЖ «Айналмалы бекеттер» әдісі

1 топ
Әңгіменің пролог, эпилогын анықтап, айтады.
Әңгіменің сюжеттік-композициялық құрылымына талдау жасайды
ІІ топ
Әңгіменің мазмұнына сай бөліктерге бөледі , тақырып қояды.

(Оқушылар шығармашылық ойлауды тиімді қолданып топта тепе-теңдікті сақтайды.)

Инклюзивті оқушыға ұсынылатын тапсырма.
Сыныпта ерекше білім беруді қажет ететін есту қабілетінде төмен оқушыға әңгіменің бір бөлігінің аудио нұсқасын құлаққаппен тыңдайды, топпен бірге мазмұнына сай тақырып қояды</td>
<td>Екі топ әдіс шарты бойынша 1 топ тек бір түсті қаламсап пайдаланады. Әр топ бір-бірінің жұмысын алмаса отырып толықтыру керек болса атады.

1-топ.Әңгіменің пролог, эпилогын анықтап, айтады.
Әңгіменің сюжеттік-композициялық құрылымына талдау жасайды
<table>
<tr><td>Оқиғаның басталуы:</td><td></td></tr>
<tr><td>Оқиғаның дамуы:</td><td></td></tr>
<tr><td>Оқиғаның шиеленісуі:</td><td></td></tr>
<tr><td>Оқиғаның шарықтау шегі:</td><td></td></tr>
<tr><td>Оқиғаның шешімі:</td><td></td></tr>
</table>
2-топ. Әңгіменің мазмұнына сай бөліктерге бөледі , тақырып қояды.</td>
<td>Дескриптор:
-әңгіменің пролог, эпилогын анықтайды-1
- Әңгіменің сюжеттік-композициялық құрылымына талдау жасайды-2

-әңгіменің мазмұнына сай бөліктерге бөледі -1
-бөліктерге тақырып қояды-1

Топтық бағалау дескриптор арқылы жүргізіледі Мақтау сөздермен кері байланыс беріледі.</td>
<td>Окулык 8-сынып «Қазақ әдебиеті» Авторлары: Ақтанова Айман Советқызы Жундибаева Арай Канапияқызы Жұмекенова Ләйлә Кәкенқызы Алматы «Атамұра» 2018</td>
</tr>
</table>

<table>
<tr>
<td>10 мин</td>
<td>Мінездеу туралы әдебиет теориясынан түсіндіріледі.
Мінездеу-әдеби кейіпкерлерді таным-түсінігі мен мінез-құлқын даралай суреттеу.
Тура мінездеу-кейіпкердің мінез-құлқын айнытпай, сол қалпында баяндайды.
Жанама мінездеу оған қатысты құбылыстар мен заттарды суреттеу
Жеке жұмыс
2-тапсырма.
I деңгей
Үзінділердіде берілген кейіпкерлерді сомдауда тура және жанама мінездеулерді жіктейді

II деңгей.Әңгімедегі кейіпкерлерді сомдауда тура және жанама мінездеуді сипаттайтын үзінділерді оқулықтан оқулықтан табады.

III деңгей.
Кейіпкерлердің мінезін оқулықтан дәлел келтіре отырып сипаттап жазады.

(Оқушылар кейіпкерлердің мінез – құлқын сипаттайтын үзінділерді жіктей отырып кейіпкерлердің бойындағы жақсы қасиеттерді түсінеді, өздеріне үлгі алады. Осы кейіпкерлерді жақсы қасиеттерін өмірмен байлыныстыра отырып бағалайды.)

ЕББҚ бар есту қабілеті төмен оқушыға сәйкестендіру кестесін ұсынамын.
Кейіпкерлерді мінездеге берілген үзіндімен сәйкестендіреді.</td>
<td>Оқушылар жанама, тура мінездеу туралы білімдерін пысықтайды. Теориялық мағлұматты қайлалайды.

I деңгей
Кестеде берілген үзінділерден тура және жанама мінездеулерді жіктейді
<table>
<tr><td>Үзінді</td><td>Тура мінездеу</td><td>Жанама мінездеу</td></tr>
<tr><td>Жас жігіттің дауысы аңсағанын көргендей қуанышты шықты. Оның жалын өрген қылаң бесті үстіндегі өңіріне зер ұстаған кең мақпал қамзол, талдырмаш белін қызыл үдері белбеумен қынай буған, басында төбесін көк мақпалмен тысталғаг құндыз бөрік</td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>Тек ер-тұрманы ғана жұпынылау.Бұл кезде көк сауырлап жез шегені тізілте қаққан ері басқа біреудің астынан ауысқан сияқты, әбден тозып, бояуы оңып, жарғақтанып кеткен</td><td></td><td></td></tr>
</table>

II деңгей.Әңгімедегі кейіпкерлерді сомдауда тура және жанама мінездеуді сипаттайтын үзінділерді оқулықтан оқулықтан табады

III деңгей.
Кейіпкерлердің мінезін оқулықтан дәлел келтіре отырып сипаттап жазады.

ЕББҚ бар есту қабілеті төмен оқушыға сәйкестендіру кестесін ұсынамын. Кейіпкерлерді мінездеге берілген үзіндімен сәйкестендіреді

Сәйкестендіру кестесі
<table>
<tr><td>Жасы он алты-жетілер шамасында болар. Қою қара қасты, мөлдіреген қара көзді, дөңгелек жүзді , қара торының сұлуы екен.</td><td></td><td>Шал</td></tr>
<tr><td>Аз тұйықталып, төмен қарап отырды да, бір кезде басын көтеріп алып</td><td></td><td>Оразымбет</td></tr>
<tr><td>- Мен қорқып қалдым... Киелі шығар жануар...</td><td></td><td>Жаңыл</td></tr>
<tr><td>...Әншейінде жайғасып малдасын құрып, тіпті шынтағына жастық қойдырып тартатын күйші, қазір бір тізерлеп жүгініп отыра кетіп, сілтей жөнелді.</td><td></td><td>Естеміс</td></tr>
</table></td>
<td>Дескриптор:
-берілген үзіндіден тура, жанама мінездеуді анықтайды-1

-тура және жанама мінездеуді жіктеуге оқулықтан үзінділерді табады-1

-кейіпкерлердің мінезін оқулықтан дәлел келтіре отырып сипаттап жазады-1

КБ: «Бір мадақ, бір сын» әдісі бойынша өзін-өзі дескриптор бойынша бағалайды</td>
<td></td>
</tr>
<tr>
<td>Сабақтың соңы
5 минут</td>
<td>Кері байланыс
«3-2-1» әдісімен оқушылар сабақ барысындағы алған білімі бойынша жазбаша</td>
<td>Кері байланыс.
«3-2-1» әдісімен кері байланыс жүргізу.
3 пайдалы ақпарат
2 кедергі
1 ұсыныс</td>
<td>Оқушылардың сабақ барысындағы тапсырмаларды орындау белсенділігіне</td>
<td></td>
</tr>
</table>

	кері байланыс беруді ұсынамын Оқушыларға сабақта түсінуге қиын болған тапсырмалар туралы түсінік беру		сәйкес 1-10 балдық жүйе бойынша кері байланын беріледі	
	Үйге тапсырма Шығарма кейіпкерлерін сипаттап жазады.(50-70 сөз)			

МАҒЖАН МЕН ШОЛПАН ҮНДЕСТІГІ

Оқушы: **УБАЙДУЛЛАЕВА Дурдона**
Түркістан қаласы Е.Иззатуллаев атындағы жалпы орта мектебінің 7- сынып оқушысы

Ғылыми жетекшісі: **ОМАРБАЕВА Нилуфар Дилмуратовна**,
Түркістан қаласы Е.Иззатуллаев атындағы жалпы орта мектебінің өзбек тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі

Біздің заманымызға дейінгі өзбек жерлерінен табылған тасқа қашалып жазылған үгіт-насихаттар мен қазақ жерлеріндегі үңгірлердің қабырғаларына жазылған көптеген даналық сөздер соның дәлелі. Өзбек әдебиеті мен қазақ әдебиеті қаншама мың жылдар алдын қалыптасқан.

Біз 8-сыныпқа дейін көптеген өзбек ақындарымен бірге қазақ ақындарының өмірімен таныс болдық. Бұдан менің түйгенім, өзбек және қазақ ақындарының өмірі бірі-біріне ұқсастығы, жақындығы. Бұл екі шығарманы қатар оқи отырып, мені бір нәрсе қатты қуантты, ал бір нәрсе қынжылтты. Қуантқаны біздің көптеген өзбек, қазақ ақындарымыз енді өсіп келе жатқан ұрпақты білімге шақырып әңгімелер, үгіт-насихаттар, ертегілер, даналық сөздер, дастандар жазып бізге мұра етіп қалдырғаны. Міне, сондай мұралардың сақталып қалуы негізінде біз қазір дамыған және егемен елміз. Қынжылу себебім, сол кездегі ақындардың шығармашылығына әділетсіздікпен жала жауып, көзін жойып жіберген. Мені қатты таңқалдырғаны, бір-біріне жат болған екі ақынның тағдыры соншалық ұқсас, жазған шығармаларының да айырмашылығы жоқ. Бұл маған күш-қайрат беріп қанат бітірді. Бірақ бір жағынан қатты өкіндірді. Айтып отырған екі ақыным да әділетсіздік құрбаны болған. Халық жүрегінде қалған бұл екі ақынның аттары қазақ ақыны М.Жұмабаев пен өзбек ақыны Шолпан. Ақындардың өміріне тоқталып өтсем, қазақ әдебиетінің жарық жұлдыздарының бірі болған М.Жұмабаев 1893 жылы Ақмола губерниясында дүниеге келген. Ал өзбек әдебиетінің өкілдерінің бірі Абдулхамид Сулейменұлы Шолпан 1898 жылы Андижан қаласының Каратерек ауылында туған. Бұл екі ақынның тағдыры бір-біріне ұқсас. Екеуі де XIX ғасырдың ақындары мен бір-біріне замандас болып келеді. 1905 жылы М.Жұмабаев Қызылжардағы медреседе тәлім алады. 1912 жылы М.Жұмабаев «Шолпан» атты өлеңдер жинағын шығарды. Шолпан 16 жасынан бастап шығармашылықпен айналысқан, алғашқы шығармасы «Зұлымдық құрбаны» 1914 жылы жарық көрді. Алғашқы өлеңі «Түркістандық туыстарыма» деп аталды. М.Жұмабаев өзінің өлеңдерінде халықтың ауыр тағдырын суреттеп берген ақын. Сонымен қатар ол өз елін білімге, өнер үйренуге шақырды. Шолпан болса, әділдікті қалады. Ол халықты әділдікке, ізгілікке шақырды. М.Жұмабаевтың өзінің қасиеттерінің бірі ол жастарға үлкен сеніммен қараған. Жастардың бойындағы батырлықты, қарапайымдылықты және отансүйгіштікті көріп, соған қуанған. Бұл қуанышын өлең арқылы жеткізген М.Жұмабаев «Мен жастарға сенемін» деп аталатын өлеңін жазған. Ал Шолпан тек әділдік туралы жазған. Оның пікірінше, егер барлық адам баласы әділ болса, дүниеде ешқашан жамандық атаулы болмас еді деп білген. М. Жұмабаев тек ақындық тұрғысынан емес, аудармашылық жағынан да танылған. Көптеген орыс ғалымдарының өлеңдерін қазақ тіліне аударған. Шолпан 1932 жылы Москвада ұйымдастырылған өзбек драматургиясында аудармашы болып жұмыс істейді.

М.Жұмабаевқа әділетсіздік танытқан, алайда бұл әділетсіздік оның шабытын қайтара алмады. Шолпанға жала жабылды, бірақ Шолпанның да сағы сынбады. Қысқасы, екеуін де тұтқындады.

М.Жұмабаевтың «Сағындым» өлеңінде өте қараңғы, темір терезеден түскен сәуле күн мен түнді айырып тұрады. Кейде ойланып, өзімнің балалық шағымды есіме аламын, кейде берген

тамағы тамақ деуге келмейді, майсыз сорпа, қатқан нан, өз елімді, отандастарымды сағынамын, жас кезімде «Балапаным» деп еркелететін анамды сағындым, қуанышты да, қайғыны да бірге көрген құрбы-құрдастарымды, сырымды бөлісетін достарымды сағындым, деп, ол өз сағынышын жеткізген. Ал Шолпан өз сағынышын бұлай жеткізген, мен бұл іске ешқашан өкінбеймін. Барлығына бір алла куә, дүниеде әділдік бар, қашан да әділдік пен әділетсіздік күресканде қаншама мың жылдар өтсе де әділдік жеңеді. Міне, сондай мақтанышпен өз-өзіме келемін. Сол әділдік үстем еткен күнді күтемін, бірақ Отанымды, анамды сағынамын, дейді.

.

М.Жұмабай бір өлеңін анасына арнаса, тағы бір өлеңін табиғатқа арнайды. Ақын табиғатты бітпес қазына деп есептесе, сол табиғаттың ең құнды қазынасын адам деп бағалаған. Сонымен қатар, М.Жұмабайдың «Сен сұлу» өлеңі, Шолпанның да соған ұқсас «Гузал» деген өлеңі бар. Екі өлең де әйел адамның сұлулығына арналған.

Қорыта келе, екі ұлттың екі ақыны екеуі де заманның саясаттың құрбаны болды, алайда екеуінің де ниеті бір, мақсаты бір ойы бір болған. Бұл да болса қазақ -өзбектің түбі, тамыры бір екендігінің дәлелі іспеттес

БОС УАҚЫТ ЖӘНЕ ХОББИ

ДУЗБАЕВА Дина Дадахановна

Сауран ауданы Қ.А.Яссауи атындағы жалпы орта мектебінің өзбек тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі

Узоқ муддатли режа бўлими:	**V. БЎШ ВАҚТ ВА ХОББИ**
Мактаб:	**Х.А.Яссавий номли умумий ўрта мактаб**
Ўқитувчи исм-шарифи:	**Д.Дузбаева**
Куни:	**13.12.2022**
Синф:5-А	**Қатнашганлар сони: Қатнашмаганлар сони:**
Дарс мавзуси:	**16-ДАРС. ОДОБЛИЛИК – ИНСОНИЙЛИК БЕЛГИСИ**
Таълимий мақсадлар	5.1.2.3 матн мазмунини қайта ҳикоя қила олиш, идрок этиш, таърифлаш 5.2.1.1 Ижтимоий-маиший, ижтимоий-маданий мавзуларга оид диалог, монологлар(матнлар, эълон, ахборотлар)да кўтарилган масалаларни тушунтириш
Дарс мақсади	Одоблилик-инсонийлик белгиси мавзусидаги матнни ўрганиш ва одоб-ахлоқ ҳақидаги матнлар асосида одобли бўлишга интилиш ҳиссини ошириш
Баҳолаш мезонлари	1.Матн мазмунини қайта ҳикоя қила олади ва идрок эта таърифлайди. 2.Одоб-аҳлоқ ҳақида ўз фикрини эркин, тўлиқ етказа олади. 3.Тил нормаларига амал қилади.

Дарснинг бориши

Дарс босқичлари	Дарсда режалаштирилган фаолият	Ўқувчилар фаолияти	Баҳолаш	Ресурслар

Дарснинг кириш қисми **5 дақиқа**	Ташкилий қисм: Навбатчи ахбороти. Ўқувчиларни дарсга руҳий тайёрлаш Дарсни Қозоғистон Республикаси мадҳиясини ижро этиш билан бошлаш Ўтилган мавзуни мустаҳкамлаш Уй вазифасини “Ўзингни текшир” усули орқали текшириш **184-машқ. Нуқталар ўрнига қавс ичидаги паронимларнинг мосини қўйиб, кўчиринг. Керакли ўринларда қўшимчалар қўйишни унутманг.** 1. Бобурнинг “Қобул девони” топилган эмас. Машина довон тепасига кўтарилган экан, деразадан салқин шамол урилди. 2. Мирзакарим-бойни Тошкентнинг тўрт даҳаси билди. Ўзбек халқи ичидан ўнлаб даҳолар етишиб чиққан. 3. От абзалин шайлади, ўқ-анжомини бойлади. Сизнинг ҳар бир сўзингиз биз учун тилладан афзал.	1.Саломлашадилар. 2.Гуруҳларга бўлиниб ўтирадилар. 3. Психологик жиҳатдан дарсга ҳозирлик ҚР мадҳиясини ижро этишади Уй вазифасини слайдда берилган матн орқали текширадилар	**Қолиплаштирувчи баҳолаш “Бошбармоқ” усули орқали**	Интерактив доска Слайд дарсликлар ўқувчиларнинг ёзув дафтарлари
Дарснинг асосий қисми **5 дақиқа** **5 дақиқа** **10дақиқа**	**Матнолди топшириқ:** “Жанжалкаш бола” мавзусидаги видеолавҳа ўқувчиларга қўйиб эшиттирилади Саволлар: Матн нима ҳақида эди? Матндан қандай хулоса чиқардингиз? Топшириқ: 1.Матн юзасидан 2 тадан очиқ савол тузинг. 2.Бошқа гуруҳ саволига жавоб беринг. **Қолиплаштирувчи баҳолаш** **ОДОБ ҲАҚИДА**	Ўқувчилар видеолавҳани томоша қиладилар Топшириқларни қуйидаги дескриптор асосида бажарадилар **Дескрипторлар:** - Матн юзасидан 2 тадан очиқ савол тузади 2 балл - Бошқа гурух саволига жавоб беради 1 балл -Тил нормаларига амал қилади 1 балл 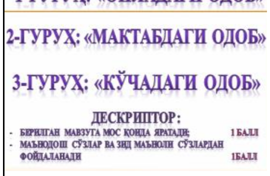 **Ўқувчилар қуйидаги берилган гап ва бирикмаларининг қандай маъно ифодалашини айтади. Унга мазмунан тенг**	**Қолиплаш-тирувчи баҳолаш** «Зқарсак» усули орқали	https://www.youtube.com/watch?v=sSsTBMeYMvE Компьютер, рангли стикер, дарслик товушлар таснифи https://kun.uz/127951 https://wordwall.net/ru/resource/39326943/маколнинг-давомини-топ https://qadriyat.uz/islom/495-ajit-shod-khurramlik-me-r-o-ibat-bajrami

<table>
<tr>
<td>10дақиқа</td>
<td>Айтиш мумкинки, инсонларни бошқа ҳайвонлардан ажратиб тургувчи хислатларидан бири одобдир. Имом Бухорий “Адабул муфрад” китобларида одобнинг таърифида шундай деганлар: “Одоб барча яхши ва эзгу хислатларни ўз ичига олади. "Адаб" - чақирмоқ маъносида бўлиб, кишиларни яхшиликка чақиргани, ёмонликдан қайтаргани учун шу хислат "одоб", деб аталган”
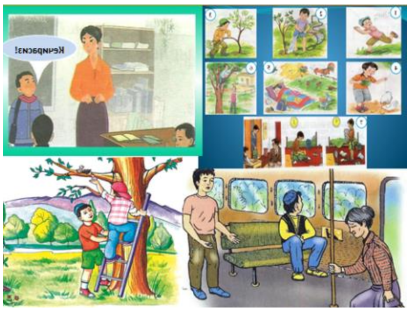
Бу мавзуда жуда кўп ҳадиси шарифлар ривоят қилинган:
«Ҳамма ишларингизда тўғри бўлинг, одамларга муомалада хулқингиз чиройли бўлсин! Кичикни ҳурмат қилмаган, кексанинг қадрига етинг!»
«Одамларга таом беринглар ва ширинсўз бўлинглар».
«Яхшиликни чеҳралари очиқ, хушрўй одамлардан кутинглар».
«Сизларнинг энг яхшиларингиз хулқ-атвори яхши бўлгани ва аёлларга яхши муомала қилганидир».
«Одамлар билан хуш муомалада бўлинглар, уларга қаттиққўллик қилиб, беҳаё сўзламанглар».
«Ўзини камтарин олиб юрувчи, ҳалол касб қилувчи, қалби пок, кўриниши ёқимли, одамларга зарар етказмайдиган, хайр-эҳсон қиладиган, беҳуда гапдан ўзини тиядиганлар инсонларнинг энг яхшиларидир».
Топшириқ:

Дарслик билан ишлаш
186-машқ. Қуйидаги берилган гап ва бирикмаларининг қандай маъно ифодалашини айтинг. Унга мазмунан тенг бўладиган ва унинг ўрнида алмаштириш мумкин бўлган сўзни топиб рўпарасига ёзинг.</td>
<td>бўладиган ва унинг ўрнида алмаштириш мумкин бўлган сўзни топиб рўпарасига ёзади
1. Қаноти синган қушча азоб чекди (азобланди).
2.Камол ўтган чоракда берган ваъдасининг устидан чиқди(ваъдасини бажарди).
3. Мақтовдан акамнинг оғзи қулоғига етди (қувонди).
4. Аҳмад шошилганидан оёғини қўлига олиб югурди (чопди).
5. У нимадир демоқчи бўлиб оғзини қулоғига олиб келди (яқинлашди)
6. Барно ҳовлини ёғ тушса ялагудек тозалади (топ-тоза).
Дескриптор:
- бирикмаларнинг қандай маъно ифодалашини билади; 2 балл
- Ибора мазмунига тенг сўзни топиб рўпарасига ёзади 1балл
-Ибораларни ўринли қўллай олади 1 балл

ИБОРАНИНГ АКСИНИ ТОП
<table>
<tr><td>боши осмонга етди</td><td>хафа бўлди</td></tr>
<tr><td>тили тутилди</td><td>қўрқди</td></tr>
<tr><td>ит ўлган ер</td><td>билиб олди</td></tr>
<tr><td>икки оёғини бир этикка тиқди</td><td>шоширди</td></tr>
<tr><td>оғзи қулоғида</td><td>ранжиди</td></tr>
<tr><td>ўпкаси тўлди</td><td>олис жой</td></tr>
<tr><td>кўзи очилди</td><td>хурсанд бўлди</td></tr>
<tr><td>юраги қон бўлмоқ</td><td>ювош</td></tr>
<tr><td>капалаги учди</td><td>қувонди</td></tr>
<tr><td>қўй оғзидан чўп олмаган</td><td>қўрқди</td></tr>
</table>
ДЕСКРИПТОР:
- ИБОРАНИНГ МАЗМУНИГА ТЕНГ СЎЗ ВА БИРИКМАЛАРНИ ТЎҒРИ ВА ТЕЗ АНИҚЛАЙДИ; 1 БАЛЛ

Ўқувчилар жавоби:
Тилда кўз очди, оғзи қулоғига етди каби бир маънони англатувчи сўз</td>
<td>Қолиплаш-тирувчи баҳолаш
«Бош бармоқ» усули орқали

Қолиплашти-рувчи баҳолаш
Ўқитувчи баҳоси</td>
<td>https://wordwall.net/ru/resource/39324151/иборанинг-аксини-топ</td>
</tr>
</table>

	«Иборанинг аксини топ» Қолиплаштирувчи баҳолаш Мустаҳкамлаш: **Ибора нима?** **Қолиплаштирувчи баҳолаш** **Ўқитувчи баҳоси**	бирикмалари ҳам мавжуд. Бундай бирикмалар одатда бирон сўз маъноси билан маънодош сўз бўлади. Масалан, кўз очди – туғилди, авж олди – кучайди, кўнгли тоғ бўлди – кўнгли кўтарилди. Маъноси бир сўзга тенг келадиган сўзлар бирикмаси ёки гапларга ибора дейилади. Иборалар гап таркибида яхлит ҳолда битта сўроққа жавоб бўлади ва битта гап бўлаги вазифасида келади. Иборалар нутқни таъсирчан, жозибали қилади.		
Дарснинг якуний қисми 5 дақиқа	Уй вазифаси: 187-машқ	**Рефлексия** -		

Дарс бўйича рефлексия

Дарс мақсадлари /таълимий мақсадлар ҳаққоний белгиланганми?

____

Ўқувчиларнинг барчаси ТМ-га эриша олдими? Эриша олмасалар, нима учун?

____

Дарсда табақалаштириш/ саралаш тўғри олиб борилдими?

____

Дарснинг босқичларида вақт тўғри сарфландими?

____

Дарс режасидан қандай четга чиқишлар бўлди, нима учун?

____

Умумий баҳо

Дарснинг яхши ўтган икки жиҳати (ўқитиш ва ўқиб-ўрганиш ҳақида ҳам ўйланинг)?

1:____

2:____

Дарс сифатини яхшилашга нима ёрдам бера олади (ўқитиш ва ўқиб-ўрганиш ҳақида ҳам ўйланинг)?

1:____

2:____

Дарс давомида синф ҳақида ёки алоҳида ўқувчиларнинг ютуқ/камчиликлари ҳақида нимани аниқладим, келгуси дарсларда нимага аҳамият бериш лозим?

____

2-ТОҚСАН БОЙЫНША ЖИЫНТЫҚ БАҒАЛАУ СПЕЦИФИКАЦИЯСЫ

МУТАШОВА САРСЕНКУЛ КАНДЫБАЕВНА
Түркістан облысы, Кентау қаласы Б.Момышұлы атындағы №12 жалпы орта мектебінің қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі

Тоқсан бойынша жиынтық бағалауға шолу
Ұзақтығы – 45 минут
Түсіну және жауап беру – 10 минут
Анализ және интерпретация – 15 минут
Бағалау және салыстыру – 20 минут
Балл саны – 20
Тапсырмалар түрлері
Көп таңдауы бар сұрақтар
Қысқа жауапты қажет ететін сұрақтар
Жазбаша толық жауапты қажет ететін сұрақтар
Жиынтық бағалаудың құрылымы
Тоқсандық жиынтық бағалаудың нұсқасы 3 бөлімнен тұрады: бірінші бөлім - түсіну және жауап беру, екінші бөлім - анализ және интерпретация, үшіншісі - бағалау және салыстыруды тексеруге арналған.
Тоқсандық жиынтық бағалау тапсырмаларының сипаттамасы

Тапсырма	**Қамтылатын мақсаттар**	**Тапсырма түрлері**	**Тапсырмалар сипаттамасы**	**Орындау уақыты, минут**	**Балл**
1	8.1.1.1 Әдеби шығарманың жанрына байланысты сюжеттік желілерін, эпилог, прологтарды анықтау 8.1.3.1 көркем шығармадағы кейіпкерлерді сомдауда тура және жанама мінездеулерді жіктеу	Жауап нұсқалары нан бір немесе бірнеше дұры сын таңдау/сәйкестен діру / ретімен орналастыру	Тапсырма жеке орындалады. Оқушылар оқыған шығармалары негізінде берілген сұрақтарға жауап береді.	10	5
2-5	8.2.1.1 Композицияны тұтастан бөлшекке, бөлшектен тұтасқа қарай талдау	Қысқа жауапты қажет ететін ашық сұрақтар	Оқушылар оқыған шығармалары негізінде берілген сұрақтарға жауап береді. Жауаптары талдау, сыни-ойлау, интерпретациялау негізінде ұсынылады.	15	10
6-8	8.3.3.1 шығарманың көркемдік идеялық құндылығын гуманистік тұрғыдан талдап, әдеби эссе жазу	Жазбаша толық жауапты қажет ететін сұрақ тар	Берілген тақырыпқа өз көзқарасын дәлелдеп, жазба жұмысын жазады.	20	5
1				**45 минут**	**20**

«Қазақ әдебиеті» пәнінен 2-тоқсан бойынша жиынтық бағалау тапсырмалары

Бөлім: Көркем әдебиет және эпикалық сарын
Шығармалар: Мұрат Мөңкеұлы «Үш қиян», «Сарыарқа»
Ш. Құдайбердіұлы «Еңлік- Кебек» дастаны, «Жастарға» өлеңі

1-БӨЛІМ

1. Төменде берілген үзіндіден «Еңлік-Кебек» поэмасының прологын анықтаңыз.

А) Ұлы жүзде үлкен хан Әбілмәмбет,
«Қалмақпен соғысам» деп хабар салды.
Ә) Атақоныс Арқаны босатып ап,
Қазақ келіп қалмақтың орнын басқан.
Б) Енді айтамын Еңлік пен Кебек сөзін,
Тағы сынап көріңіз мұның түрін
В) Бұл әңгіме – 1780 жылы шамасында осы Шыңғыс тауында Матай мен Тобықты арасында болған іс.

[1]

2. «Еңлік-Кебек» поэмасында Кебекке тура мінездеме берілген қатарды анықтаңыз.

А) Көзі өткір, қараторы жігіт екен,
Орта бойлы, тапалдау кең иықты.
Ә) «Сақтықта қорлық жүрмес» деген бар ғой,
Сақтанбасаң артқыға сөз боларсың» .
Б) «Атым - Кебек» дегенде жалт қарады,
Бағанағы айтылған бойжеткен қыз.
В) Жамағайын жақыны сол кісінің
Бар екен Кебек деген бір інісі

[1]

3. Поэманың сюжеттік желілерін анықтап, дұрыс жауабын сәйкестендіріңіз.

«Еңлік -Кебек» поэмасы	Сюжеттік желілерінің реті
1.Соғысқа сылтау таппай отырғанда, Бүлдірмелік Матай мен Тобықтыны. Онсыз-дағы біріне-бірі қырын, «Ала ғой» деп береді кім жесірін?	А) сюжеттің шарықтау шегі
2.Үй иесі қонақтан жөн сұрады, Асын жеп әңгімеге айланған соң, Кебек айтты: «Аң қуған Тобықтымыз, Мен Кебекпін дегенмін, білемісіз»	Ә) сюжеттің шиеленісуі
3.«Ей, абыз, аш балыңды, қобызыңды тарт, Алар ақын бар болса, мойныма арт. Балыңа не түссе де жасырмай айт»	Б) сюжеттің дамуы
4.Тастады бесігімен баласын да, Обалға өшіккен ел қарасын ба? Еңлік-Кебек моласы бүгін де бар, Таймақ пен Ералының арасында	В) сюжеттің басталуы
5.Он бесінде Кебектің аты шықты, Атты жаяу бәріне бірдей мықты	Г) шешімі

Сіздің жауабыңыз: 1____; 2_____; 3______; 4______; 5_____.

[3]

2-БӨЛІМ

4. Мұрат Мөңкеұлы «Үш қиян» өлеңінде
«Еділдің бойы –қанды қиян,
Жайықтың бойы –майлы қиян,
Маңқыстаудың бойы – шаңды қиян» деген жолдарға талдау жасап, өзіндік пікіріңізді білдіріңіз.

____

____

[2]

5. М.Мөңкеұлының «Үш қиян» мен «Сарыарқа» өлеңдерінің идеялық мазмұны жағынан тақырыбын талдап көрсетіңіз.

____

____

____

[2]

6. Ш.Құдайбердіұлының «Жүз айтқанмен, өзгенің бәрі надан,
Жалыналық Абайға, жүр баралық»,-деген өлең жолдарын жазу себебін талдап көрсетіңіз.

____

____

____

[2]

7. «Еңлік-Кебек» поэмасының кейіпкерлері туралы кестені толтырыңыз.

поэма кейіпкері	портреті	мінезі	іс-әрекеті

[4]

3-БӨЛІМ

8.Төменде берілген тақырыптың бірін таңдап алып, шығарманың көркемдік идеялық құндылығын гуманистік тұрғыдан талдап эссе жазыңыз.

Мұрат Мөңкеұлының «Үш қиян» толғауының көркемдік идеялық құндылығын гуманистік тұрғыдан талдай отырып, әдеби эссе жазыңыз.

Ш.Құдайбердіұлының «Жастарға» өлеңінің идеясын негізге ала отырып, «Еліміздің болашағы – білімді жастар» тақырыбында эссе жазыңыз.

____

____

____ [10]

Балл қою кестесі

1-бөлім

№	Жауап	Балл	Қосымша ақпарат
1	В	1	Әр дұрыс жауап 1 балл
2	А	1	
3	1.А; 2.Ә; 3.Б; 4.Г; 5.В	3	Реттілікті сақтап дұрыс жауап береді 3 балл
Барлығы		5 балл	

2-бөлім

№	Жауап	Балл
4	талдау жасайды; өз пікірін білдіреді.	2
5	тақырыбын талдап көрсетеді; идеялық мазмұнын анықтайды.	2
6	өлең жолдары негізінде талдайды; жазу себебін ашып көрсетеді.	2
7	кейіпкерді анықтайды; бейнесін ашып көрсетеді; мінезіне талдау жасайды; іс-әрекетін ашып көрсетеді.	4
Барлығы		10 балл

3-бөлім

№	Балл	Сипаттама
8	5	Тақырыпты/сұрақты өте жақсы ашады. Шығарманың көркемдік-идеялық құндылығына, автордың қолданған тілдік құралдары мен тәсілдеріне толық талдау жасайды. Тақырыпты ашу үшін шығарма фрагменттерін/мысалдарын/эпизодтарын, дәйексөздерді/кейіпкер сөздерін, әдеби терминдер мен тәсілдерді тиімді қолдана отырып, өз көзқарасын нақты дәлелді оймен жеткізеді.
	4	Тақырыпты/сұрақты жақсы түсінгендігін көрсетеді. Шығарманың көркемдік-идеялық құндылығына, автордың қолданған тілдік құралдары мен тәсілдеріне талдау жасайды. Тақырыпты ашу үшін шығарма фрагменттерін/мысалдарын/эпизодтарын, дәйексөздерді/кейіпкер сөздерін, әдеби терминдер мен тәсілдерді қолдана отырып, өз көзқарасын білдіреді.
	3	Тақырыпты/сұрақты қанағаттанарлық деңгейде түсінгенін көрсетеді. Шығарманың мазмұнына талдау жасайды. Тақырыпты ашу үшін кейбір шығарма фрагменттерін/мысалдарын/эпизодтарын, дәйексөздерді/кейіпкер сөздерін әдеби терминдерді қолданады. Көзқарасын білдіруде логикалық бірізділік жоқ.
	2	Тақырыпты/сұрақты шектеулі деңгейде түсінгенін көрсетеді. Шығарманың кейбір фрагменттерін білетіндігін көрсетіп, мысалдар келтіреді.

ESSAY ON TOPIC: "THE POWER OF THE UNITY!"

Student: **TURAROVA Shahrizada Melskhankyzy**
Turkestan region, Keles district, village Abai
School-gymnasium N2 named after U.Zhanibekova
Grade 7 form "G". ***Essay competition Winner***

Teacher: **BAKHADYROVA Gaukhar Dikhankyzy**
School-gymnasium N2 named after U.Zhanibekova

Do not break the sacred unity -
You are strong in unity. Only then
Peace will bring you abundance!..
In unity, your happiness is a stronghold!..
Let my free people be happy!
(Akhtamberdy)

What does a person need for happiness? Not much: a peaceful sky above the head, love, friendship, health, family, relatives and friends, well-being and wealth in the house.

Thanks to our unity, our Republic lives in a prosperous country, where the unity of all citizens of our country has been preserved since ancient times!

The whole nation of Kazakhstan is famous for its hospitality! People of different nationalities live in our country, and no one judges them for being another nationality.

Our country is the independent Republic of Kazakhstan! On December 16, 1991, the Law on Independence and State Sovereignty of the Republic of Kazakhstan was adopted! Our country has reached unprecedented heights in 31 years. Our state created all the conditions for the life we live in now.

We study in a free country, where they give us free education, and we can express our thoughts freely! Our work is study, so we must justify our hope in the future and become worthy citizens of our country! After all, the future of our country depends on us.

State symbols are very important for our spirit - Coat of Arms, Flag and Anthem.

"I watched on TV with trembling heart, how athletes and great people raise our flag above the head, and our anthem is played abroad at the Olympic Games."

Our President K-Zh . K.Tokaev said:

"Today a new era has begun in the history of independent Kazakhstan. May our unity strengthen on this path!Together we will build a New Kazakhstan!Together we will make every effort for the prosperity of the New Kazakhstan!" on Officialy website of the President of the Republic of Kazakhstan. So, I believe all our dreams will come true, our goals will be achieved under the wise and far-sighted leadership of our New President K-Zh . K.Tokaev!

Let our great country, our people be prosperous and happy in their unity and harmony, because our unity is the basis of our peaceful, prosperous and stable life!

And I want to conclude my essay with great philosopher Aiteke Bi's saying: There will be no land like your land, no country like your native land . This meaning means that a man without a family is a nightingale without a forest, our sages said . This is because a person cannot live without his homeland. Every person needs a permanent home, a place to live. Only then can a person live happily. Even the little nightingale worries about a place to be born. In connection with this, our sages simply said the proverb "Before you become a sultan in another country, be a citizen in your own country." So I am proud of being a Citizen of my Motherland.

АЛДЫҢА КЕЛСЕ, ӘДІЛДІГІҢДІ АЯМА...

РЫСЫМБЕТОВА Гүлзауре Аралбекқызы
Түркістан облысы Кентау қаласы
М. Әуезов атындағы #22 мектеп-гимназиясының қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі
«Ыбырай жазулары II» жазба жұмыстары байқауының жеңімпазы

Ақтық – әділдік. Әділдік – тазалық пен пәк көңілдің тізгіні. Қарапайым мінезді көркем етер бір ұшқын. Бойында әділдігі бар жан, өмірден өз орнын сөзсіз табары анық. Адам мен қоғам қалыптасуының негізін де осы әділдік құрайды деп толық айта аламыз. Ұлы Абай атамыздың да өмір жолы мен билік арасындағы тартысты сәттері, осынау бір қазақ қоғамынан шыққан тұлғалардың қанында әділеттілік барын ашық көрсетеді. «Кім де кімнің әділеттілігі жоқ болатын болса, оның ұяты да жоқ»,- деген ұлы ойшылдың жалынды сөздері бүгінгі біздің қоғамның рухты ұранына айналғандай. Абай Құнанбайұлы атамыз айтқандай, өн бойымыздағы осынау бір қасиетімізді сақтап қалсақ, адами құндылығымыздың, ар-ұжан, халық алдындағы ұятымыздың жоғары болғандығы.

Әділдік – тура жол мен ізгіліктің іргетасы. Өнегелі өмір мен жарқын болашақтың кепілі. Әділеттілігі бар қоғамда – теңдік орнайтыны сөзсіз.

«Би –түзу, билік- әділ болсын[1, 19]»,-деген Әлейхан Бөкейханов атамыздың да нақылы ел билеу ісіне мол азық. Жоғарыда айтып өткендей, билігі бар би- әділ болса, жер бетіне теңдік пен тыныштық орнайды. Теңдік бар жерде - бірлік, бірлік бар жердің болашағы жарқын, өткені де өнегеге толы болары сөзсіз. Сонымен қатар, Ә.Бөкейханов атамыздың: «Әділдік жоқ жұртта береке - бірлік болмайды[1, 21]»,- деуі біздің аталған сөзімізге дәлел.

Анығында, қазақ қоғамында әділеттілік тақырыбына қалам тербемеген, ақын, жазушы, ойшыл кем де кем. Даналарымыздың жүріп өткен тарих тереңіне бойлар болсақ, олардың әрқайсысыларының жазбаларынан әділдік сөзін көреріміз анық. Соның ішінде, қазақ халқының ұлы ұстазына айналған тұлға – Ыбырай Алтынсарин атамызды «әділдіктің ақ туын тізгіндеуші» деп бекер атамаған болар едік. Өзінің ағартушылық, жазушылық, ақындық одан да өзге қабілеттерімен танылған тұлғаның әділдік - ақтық жолында ақырғы демі қалғанша күркескенін насихаттағымыз келеді. Ұлы даламыздың ұстазы бола білген данамыз, ел игілігі үшін ерен еңбек еткен күрескер. Халықты білім жолына шақыруы, әділдікті үйретуі аса бір дарындылықтың белгісі емес пе?! Қазақтың көрнекті ағартушысы, жаңашыл педагог – өз заманының ақылды ойшылы һәм ірі қоғам қайраткері болған тұлғаның тартысты өмірі осы әділдік жолымен тікелей байланысты. Халқын өркениетті елдерінің қатарына қосуды армандаған, қарапайым қара қазақтан шыққан тұлғаның бұл ерлігі бүгінге дейін ұмытылмайды, әрі қазақ тарихының сахнасынан еш уақытта да өшпек емес.

Кел, балалар, оқылық!...
Оқысаңыз балалар,
Тілегенің алдыңнан,
Іздемей –ақ табылар!,- деп жас ұрпақтың санасын оятуда орасан еңбек атқарған дарынды тұлғаның даналық сөздері де мол. Қазақ жастарын оқу-білімге шақырып, еліне төнген әділетсіздіктің аузын алауыздықтау барысында да жасаған еңбектері мол. Өз ұлтының жастары оқу-білімге құштар болатынына сенген тұлға, алдағы уақытта әділдіктің боларын ақылмен болжағандай. «Алдыңа келсе, әділдігіңді аяма[2]»,- деген насихатты, әсерлі сөздері де қазақ қоғамының жастарына әдемі жеткізілгендей. Балалар әдебиетіне ерекше көңіл бөлген ағартушының жазып қалдырған осы бағыттағы шығармалары көпке аян. Қысқа әрі нұсқа етіп жарыққа шыққан туындылардың топтамасымен бүгінгі ұрпақ сусындап жүр. Әңгімелерінің мәні мен мағынасы, тек балаларға ғана емес, көпшілік халыққа ақыл мен нақыл негізінде де жазылған. Тілі жеңіл, өнегесі мол. Өз шығармаларында тазалықты, ар-намысты, әділдікті ту еткен дарын осы жазушылық еңбегі арқылы да балаларды, орта буын өкілдерін әдебиетке қызықтырып, әрі тәрбиелеп отырды.

Ыбырай атамыздың көптеген туындылары – әділдік аясында жарық көрген. Жоғарыда айтып өткен қанатты сөздеріне мысал ретінде «Хусейн қазының басынан өткен хикаясы» туралы әңгімесін алып талдауға болады. Әңгіменің атауы – Әділдік. Оқиға барысы, екі қайыршының қазының үйіне келіп тіленіп, жылап-сықтауынан бастау алады. Десе де, бай-қуатты адамның оларды менсінбестен қабақ шытқаны әңгімеге арқау. Бір емес, екі рет

қазының қаһарына ұшыраған қайыршылар әңгіме соңында әділдік жайында сөз етеді. Жазушы осы әңгімені қорытындылай келгенде өзінің сөзге деген шеберлілігін ерекше көрсетеді. Неге десеңіз, екі қайыршы да халықтың қамын ойлаған билік басындағы патша мен уәзір болып шығады. Сондай-ақ, патша мен уәзірдің ақылдылығы Хусейн қазыға тағы да бір мүмкіндік беруінде болып тұр. Ал сөз соңында:

-Қазы!Мен сені қазы қойғанымда жұртқа қайырлы, байға, жарлыға бірдей, ақ-сарағат би болар ма екен, деп үміт етіп едім, бұл жаңылысыма тобы қылдым[3, 203],- деген қатарлары-ақ әділдіктің ақ туы адамдарды бөле-жармауда екенін түсіндіргендей.

Би-шешендеріміз айтып өткеніндей:

«Әділ бии болмаса – бірлігі кеткен ел ғаріп, қадірін елі білмесе – қайратты туған ер ғаріп».

Осынау бір сөздердің астарына мән беретін болсақ, ел бірлігі мен бекемдігін сақтау барысында барынша әділеттілікті бойымызға ту етіп, ел үшін өмірге келген ұлы тұлғаларымыздың өр тұлғасын ұрпаққа одан әрі дәріптеу біздің перзенттік борышымыз екенін тек сөз жүзінде айтумен ғана шектелмей, нағыз осы бағытта жұмыла жұмыс жасаудың заманы қазір. Қайратты туған ерлердің қасиетін сақтап, нақылдарымен сусындау – мәдени-рухани дамуымыздың басты көзі. Сондықтан да, жас ұрпақ санасына ұлы тұлғаларымыздың әділдік жолында айтып өткен нақылдары мен көрсетіп өткен өнегелі өмірлерін дәріптеу - ел экономикасының жақсаруына һәм саналы да сауатты ұрпақтардың көптеп өсуіне негіз болады.

YBYRAY ALTYNSARRIN IS FIRST PEDAGOGUE IN OUR HISTORY

ЖАҚСЫЛЫҚ Данабек Талғатұлы
Төлеби ауданы №5 мектеп-гимназиясының ағылшын тілі пәні мұғалімі
«Ыбырай жазулары ІІ» жазба жұмыстары байқауының жеңімпазы

Ybyray Altynsarrin is known to be founder of the Kazakh schools. He wanted young children to be educated and open-minded people. As a kid he has taken a lot of practice from his grandfather Balghozha biy and it became a good path for his future. His grandfather could give him great chance to meet V.V.Grigoriev. Grigoriev is counted to be person who let him to build his basement of knowledge. Our founder was spending his whole time in his library, this shows his great quality of persistence. People had told about him, that he read a lot of Russian and World great writers. Reading and taking experience Ybyray wanted to use his abilities on it.

Perceptible fact was shown in Kazakh Steppe that were no schools there. Young children could not read and write it means no way to bright future. Despite of absence of books in Kazakh language, he had started to translate books from Russian and foreign languages to Kazakh language. It doesn't mean that he did only translating job, he turned up it to easy for the children. All the subjects were taught by him, for example: biology, math, history, geography.

Before opening schools, founder was talking with people from different villages and explaining advantages of knowledge. People had given him money as a support to him to open school. We know that he used more energy and labor than this money to begin path of knowledge.

Founder is known to be a person who has opened the first school for girls in Kazakh Steppe. This action was the strongest step to change community's mind. Because in 19th century people did not care about teaching girls. Founder has changed their mind, we can say with this word. "A girl is strong power to your future, because she brings up your children". Ybyray knew it and did all the things as soon as possible.

His "Kazakh Chrestomathy" it is a book, basement of knowledge. Let's read this book with his words "Start every beginning with God"

ВКЛАД ЫБРАЯ АЛТЫНСАРИНА В РАЗВИТИЕ ОБРАЗОВАНИЯ

Ауелтаева Жазира Акбердиевна

учитель русского языка и литературы ОСШ П.Щевцова Тюлькубасского района, Туркестанской области победитель областного конкурса «Ыбырай жазулары II»

Ыбрай Алтынсарин кто он?

Ыбрай Алтынсарин- первый учитель великой казахской степи. Он является первым основателем начальной школы: «Кел балалар оқылық...». Также он является общественным деятелем, фольклористом, писателем, учителем - новатором.

Алтынсарин рано осиротел. Его воспитанием и образованием занимался его дед – бий Балгожи Жанбуршин. Дед отправил его в русскую школу, несмотря на недовольство родственников и близких. Да, потому что он знал , что русский язык откроет ему глаза на мир! Как говорил великий Абай Кунанбаев: «Изучив язык и культуру других народов, человек становится равным среди них...». Балгожи бий как будто в воду глядел, его внук стал интеллигентным, образованным, грамотным человеком.

В то время, когда Ыбрай был на учебе , он всегда переписывался со своим дедом. Дед старался писать письмо стихами: «Свет очей моих- сын мой, надежда моя...». Эти строки давали силу, мотивацию на получение глубоких знаний юному Ыбраю.

Лучшими друзьями в литературе были великие мыслители: Шекспир, Гете, Байрон, Лермонтов, Гоголь, Низами. Так как Алтынсарин любил и восхищался российской и мировой классикой.

Он жил и учился с героями, выдающихся писателей. Доброту, которую он брал из этих произведений, раздавал в будущем своему казахскому народу.

Вклад Ыбрая Алтынсарина в развитие образования очень велик. Наш первый учитель открыл двери долгожданной школы, где «первыми ласточками» были четырнадцать мальчиков. Далее его педагогическая деятельность росла по лестнице успеха. Фортуна улыбалась ему, помогая достичь поставленной цели. Педагог – новатор дал росток женскому образованию. Открыл еще несколько школ по сельскохозяйственному и ремесленному делу. Таким образом, казахская молодежь того времени стала на один шаг ближе к образованию.

Алтынсарин, как общественный деятель старался всем сердцем и душой облегчить обучение в образовательных учреждениях, где не хватало учебников. В тысяча восемьсот семьдесят девятом году выпускает в свет свои труды: «Киргизская хрестоматия» и «Основы обучения киргизских детей русскому языку». Эти учебные пособия намного облегчили работу учителей того трудного времени. Чтобы расширить литературные познания детей Казахстана, просветитель занимался переводами на казахский язык русскоязычных литературных произведений. Книги Ыбрая Алтынсарина оказали значительное влияние на формирование светского образования, он стал выдающимся просветителем, а его труды легли в основу многочисленных современных учебных пособий по казахскому и русскому языкам.

Сегодня народ Казахстана помнит огромный вклад, который сделал Ыбрай Алтынсарин, и чтит память выдающегося просветителя.

Білім алушылардың білім жетістіктерінің мониторингіне арналған «Оқу сауаттылығы» бағыты бойынша 9-сыныпта кездесетін мәтін тақырыптары ҚР 03.08.2022 жыл БҒМ «Ұлттық тестілеу орталығы» РМКК бекітілген

Тест мақсаты: білім алушылардың білім сапасын негізгі орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарт талаптарына сәйкес бағалау.
Тест міндеті: оқушылардың білім берудің келесі деңгей материалдарын игеру дайындығы мен функционалдық сауаттылықтарының қалыптасу деңгейлерін бағалау.
Тест мазмұны:
Қазақ тілі пәні
Мәдениет: тіл және қарым-қатынас. Тарихи тұлғалар. Қазақ хандығының әдет-ғұрыптары мен салт-дәстүрлері. Музыка өнері және қазақтың киелі домбырасы. Биоалуантүрлілік. Қызыл кітапқа енген жануарлар мен өсімдіктер. Мәңгілік Ел – мұратым. Жаһандану мәселелері. Тәуелсіздік жылдарындағы Қазақстан. Адам құқығы мен бостандығы. Отбасы және демографиялық өзгеріс. Биология және гендік инжинерия.
Орыс тілі пәні
Климат и природа. Семья. Ценности: дружба и любовь. Кем я хочу стать? Жизнь и творчество. Культура одежды. Мир фантазии. Мы выбираем спорт. Каникулы и отдых. В человеке все должно быть прекрасно. Живой мир вокруг нас. Чудеса света. Древние и современные цивилизации. Язык и общение. Планеты и спутники. Человек и мир техники. Путишествия и достопримичательности. Жара и холож: страна и образ жизни. Культура: характер и личность. Здоровый образ жизни. Найиональные традиции и праздники. Хобби и свободное время. Музыка в нашей жизни. День Победы: никто не забыт, ничто не забыто.
Ағылшын тілі пәні
Hobbies and Leisure. Communication and technology. Entertainment and Media. Natural disasters. Healthy habits. The world of work. Travel and transport. Exercise and Sport. Earth and our place in it. Charities and Conflict. Reading for pleasure. Traditions and Language. Music and Film. Clothes and Fashion. Science and Technology. Food and drink. Hobbies and Qualities. Daily Life and Shopping.
Тапсырма мазмұнының сипаттамасы
Тест қазақ, орыс, ағылшын тілдері бойынша үш мәтіннен тұрады. Әр мәтінге тест тапсырмаларын орындау бойынша нұсқаулық беріледі.
«Оқу сауаттылығы» бағыты бойынша бір нұсқада берілетін тест тапсырмаларының жалпы саны – 30: қазақ тілінде – 10 тест тапсырмасы, орыс тілінде – 10 тест тапсырмасы, ағылшын тілінде – 10 тест тапсырмасы. Әр мәтіндегі сөз саны 300-ге дейін.
«Оқу сауаттылығы» бағыты бойынша тест тапсырмаларының мазмұны ақпаратты түсіну, мәтіннің құрылымы мен негізгі ойын түсіну, мәтіннің стильдік ерекшелігін тану, түрлі дереккөздерден ақпарат ала білу, мәтіндерге салыстырмалы анализ жасау, түсіну және жауап беру, анализ және интерпретацияға құрылған.
Тест тапсырмаларының формасы: бір дұрыс жауапты жабық формадағы тест тапсырмалары.
Тест тапсырмаларын орындау уақыты: бір тест тапсырмасын орындау уақыты 1,5-2 минут, жалпы тестті орындау уақыты 60 минутты құрайды. Жалпы тестті орындау уақыты мәтінді оқуға жұмсалатын уақытты ескере есептелген.
Жалпы жұмысты бағалау: дұрыс орындалған әр тапсырма үшін 1 балл, тест тапсырмасын толық орындаса 30 балл жинайды.
«Оқу сауаттылығы» бағыты бойынша материалдар, білім алушыларды жас ерекшеліктеріне қарай публицистикалық, ғылыми, көркем әдеби стильдегі мәтіндерден таңдалады.

«ТІЛДЕРДІ ДАМЫТУ» КАФЕДРАСЫНЫҢ АҚПАН-НАУРЫЗ АЙЛАРЫНДА ӨТКІЗІЛЕТІН НЕГІЗГІ ІС-ШАРАЛАР

27 ақпан мен 7 наурыз

Онкүндік **«МАҒЖАН ЖҰМАБАЕВ ЖӘНЕ ОНЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ МҰРАСЫ МЕН ОЙЛАРЫ»**

27 ақпан

Жазба жұмыстарының байқауы **«ПОЭЗИЯ ӘЛЕМІ»**

2-3 наурыз

Жас педагогтердің VI Республикалық байқауының облыстық кезеңі

«ЖАҢА МЕКТЕПКЕ – ЖАҢАШЫЛ ҰСТАЗ»

6 наурыз

Әдеби поэзия **«ҚАЗАҚТЫҢ КЕҢ ТЫНЫСТЫ ПОЗИЯСЫ»**

7 наурыз

Облыстық ғылыми-пратикалық конференция

«МАҒЖАН ЖҰМАБАЕВ ЖӘНЕ ОНЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ МҰРАСЫ МЕН ОЙЛАРЫ»

Түркістан облысы адами әлеуетті дамыту басқармасы

«Білім беруді дамыту орталығы» КММ

Сараптамалық комиссияның 28.02.2023 жылғы №1 санды хаттамасымен бекітіліп, баспаға ұсынылды

Ұйымдастыру комитетінің және редакциялық кеңес құрамы

Редактор:

«Тілдерді дамыту» каферасының меңгерушісі
Апетова Сауле Канлибаевна
tilder@adisnama.edu.kz

Мүшелері:

Директордың оқу-әдістемелік жұмыстары жөніндегі орынбасары
Айкозова Динара Рахматуллаевна

Аблаева Акмарал Еламановна
Қазақ тілі мен әдебиеті пәні әдіскері

Бопиева Гулнар Турганбаевна
Орыс тілі мен әдебиеті пәні әдіскері

Алиакбарова Шахноза Бабажановна
Өзбек тілі мен әдебиеті пәні әдіскері